

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GERÇEĞİN ÜRETİMİ VE YENİDEN İNŞASI
BAĞLAMINDA MEDYA TEMALI FİLMER

Ferzan AYDAR

Yüksek Lisans Tezi

İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

MART 2022

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi

GERÇEĞİN ÜRETİMİ VE YENİDEN İNŞASI BAĞLAMINDA
MEDYA TEMALİ FİLMER

Tez Yazarı
Ferzan AYDAR

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Feridun NİZAM

MART 2022
ELAZIĞ

BEYAN

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “**Gerçeğin Üretimi Ve Yeniden İnşası Bağlamında Medya Temalı Filmler**” Başlıklı Yüksek Lisans Tezi’min içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddi ve manevi desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı beyan ederim.

16.03.2022

Ferzan AYDAR

ÖN SÖZ

Tez yazma sürecimin ilk gününden şimdiye kadar desteğini hiç esirgemeyen, lisansa eğitime başladığım ilk gün dersine katıldığım ve ardından lisans sürecimin tamamında bana destek olan, güçlü motivasyonu ve sonsuz inancı ile yüksek lisansa başlamama sebep olan çok kıymetli hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Feridun NİZAM'a teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans sürecimde hiç yalnız bırakmadığı için, her zaman akademik motivasyonumu yüksek tuttuğu için ve en önemlisi bu süreci layıkıyla yerine getirmemi sağladığı için yapmış olduğum bu çalışmayı kendisine armağan ediyorum.

Aldığım her kararda arkamda durdukları için, akademik hayallerimde hep yanımda destek oldukları için ve en önemlisi yüksek lisans sürecimde beni hiç yalnız bırakmadıkları için aileme, benimle aynı yolu yürüten, akademik alanda desteklerini esirgemeyen ve hiç yalnız bırakmayan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ferzan AYDAR

Elazığ 2022

İÇİNDEKİLER

BEYAN	I
ÖN SÖZ	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	VII
1. GİRİŞ.....	1
2. GERÇEĞİN ÜRETİMİ VE YENİDEN İNŞASI.....	2
2.1. Gerçeklik.....	2
2.1.1. Gerçeğin Yeniden Üretimi.....	3
2.2. İdeoloji	4
2.2.1. Medya ve İdeoloji	5
2.2.2. Althusser; Devletin İdeolojik Aygıtları.....	6
2.2.3. Yanlış Bilinç	7
2.3. Manipülasyon.....	8
3. MANİPÜLASYONUN BEŞ TEMEL MİTİ.....	10
3.1. Rızanın İmalatı.....	10
3.2. Post- Truth.....	11
3.3. Yellow Journalism	13
4. LİTERATÜR	14
5. ARAŞTIRMANIN METADOLOJİSİ	16
5.1. Araştırmanın Amacı	16
5.2. Araştırmanın Önemi.....	16
5.3. Araştırmanın Yöntemi.....	16
5.4. Araştırmanın Varsayımları.....	17
5.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	17
5.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	17
6. BULGULAR ve TARTIŞMA	18
6.1. İdeolojik Çözümleme	18
6.2. 1984.....	18
6.2.1. Filmin Künyesi.....	18
6.2.2. Filmin Olay Örgüsü.....	19
6.2.3. 1984 Filminin İdeolojik Çözümlemesi.....	20
6.3. The Post.....	26
6.3.1. Filmin Künyesi	26
6.3.2. Filmin Olay Örgüsü	26
6.3.3. The Post Filminin İdeolojik Çözümlemesi.....	27
6.4. V For Vendetta.....	31
6.4.1. Filmin Künyesi.....	31
6.4.2. Filmin Olay Örgüsü	31
6.4.3. Filmin İdeolojik Çözümlemesi	32

7. SONUÇ	36
KAYNAKÇA	37
ÖZ GEÇMİŞ	

ÖZET

GERÇEĞİN ÜRETİMİ VE YENİDEN İNŞASI BAĞLAMINDA MEDYA TEMALİ FİLMLER

Ferzan AYDAR
Yüksek Lisans Tezi

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimleri Enstitüsü
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
İletişim Bilimleri Programı
Mart 2022, Sayfa: VII + 39

Medya, gerçekliği kendi süzgecinden geçirip yeniden üreten bir yapıdır. Medya bu yeniden üretim esnasında bir yandan da toplumu manipüle etmekte ve var olduğu sistemin dinamiklerini sağlamlaştırmaya çalışmaktadır. Küreselleşen dünyada bilgiye ulaşmak kolay ve zahmetsizdir. Fakat bilginin gerçekliğine/doğruluğuna ulaşmak için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. “Bilgiye ulaşmak bu kadar kolayken hakikate ulaşmak neden zordur” sorusunun cevabını aramak, bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Çalışmada gerçekliğin yeniden üretimi ve inşasının dayandığı temeller ele alınmaktadır.

Gerçeklik, gerçeğin yeniden üretimi, devletin ideolojik aygıtı olarak medya, manipülasyon, rızanın imalatı, post-truth ve yellow journalism kavramları üzerine bina edilen bu çalışmada, amaçlı örneklem yoluyla seçilen 1984, The Post ve V for Vendetta filmleri gerçeğin üretimi ve yeniden inşası bağlamında ideolojik çözümleme metoduyla analiz edilmiştir. İdeoloji ve ideolojinin dayandığı temeller çerçevesinde filmler ele alınmıştır.

Sonuç olarak gerçekliğin medya yoluyla sürekli yeniden üretildiği görülmüştür. İncelenen filmlerde gerçekliğin manipüle edildiği gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: medya ve gerçeklik, gerçeğin yeniden üretimi, rızanın imalatı, ideoloji

ABSTRACT

Media-Themed Films in the Context of the Production and Reconstruction of Truth

Ferzan AYDAR

Master Thesis

FIRAT UNIVERSITY

Graduate School of Social Sciences

COMMUNICATION SCIENCES

Communication Science Program

March 2022, Page: VII + 39

Media is a structure that filters and reproduces reality. During this reproduction, the media also manipulates the society and tries to consolidate the dynamics of the system in which it exists. In the globalizing world, accessing information is easy and effortless. However, it is not possible to say the same thing in order to reach the reality/correctness of the information. The starting point of this study is to seek the answer to the question "Why is it difficult to reach the truth when it is so easy to access information?" In the study, the foundations of the reproduction and construction of reality are discussed. In this study, which is built on the concepts of reality, reproduction of reality, media as the ideological apparatus of the state, manipulation, fabrication of consent, post-truth and yellow journalism, 1984, The Post and V for Vendetta films selected through purposive sampling are ideological in the context of the production and reconstruction of reality. analyzed by the analysis method. Films have been discussed within the framework of ideology and the foundations on which ideology is based.

As a result, it has been seen that reality is constantly reproduced through the media. It is observed that reality is manipulated in the films examined.

Keywords: media and reality, reproduction of reality, production of truth, manufacture of constant, ideology

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto 1:	Filmin ana fikri.	20
Foto 2:	Parti meydanında Büyük Birader için toplanan halk.	20
Foto 3:	Haberin yeniden üretimi.	21
Foto 4:	Wintson gizlice günlük yazarken.....	21
Foto 5:	Düşünce polisi.	22
Foto 6:	Meydanda nefret söylemi anı.....	22
Foto 7:	Proteryalara verilen eğitim sahnesi.....	23
Foto 8:	Julia ve Winston gerçek yiyecekleri incelerken	23
Foto 9:	Winston'un günlüğünden bir sayfa.....	24
Foto 10:	101 numaralı hücreden çıkış.....	24
Foto 11:	Winston'un Tele-Ekranda Dönen İtirafı.....	25
Foto 12:	Bredlee ile muhabirin diyalogu.	27
Foto 13:	'Basılmaya değer tüm haberler.'	27
Foto 14:	Vietnam Arşivi haberi.....	28
Foto 15:	Hükümet tarafından haberin yasaklanması.....	28
Foto 16:	Gizli belgelere ulaşılır.....	29
Foto 17:	Gazetecilerin haberi yapma telaşı.....	29
Foto 18:	Haberin mizanpajı.....	30
Foto 19:	Dava kararının açıklandığı sahne.....	30
Foto 20:	Başkanın patlama sonrası toplantısı.....	32
Foto 21:	'Başarılı Yıkım' haberi.	32
Foto 22:	V'nin halka seslenişi.....	33
Foto 23:	Terörist'in etkisiz hale getirildiği haberi.	33
Foto 24:	Luis Pothero'nun ölümü sahnesi.	34
Foto 25:	Acil durum toplantısı.	34
Foto 26:	'Fikirilere Kurşun İşlemez'	35

1. GİRİŞ

Gerçekliğin medya yoluyla farklılaştırılması, bilinçli olarak tek taraflı olarak sunulması, radyo ve televizyon yayınlarının ilk başladığı yıllardan itibaren daha çok göze çarpar olmuş ve eleştirel teorinin de temel çalışma konuları arasında yer almıştır (Sarioğlu, 2020:390). Küreselleşen dünyada bilgiye ulaşmak kolay ve zahmetsizdir. Fakat bilginin gerçekliğine/doğruluğuna ulaşmak için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Gelişen teknoloji sayesinde kitle iletişim araçları dünyayı tabiri caizse avcumuza sermektedir.

Peki bilgiye ulaşmak bu kadar kolayken neden gerçekliğe ulaşmak zordur? Bu çalışma tam olarak bu sorunun cevabını vermek amacıyla yazılmaktadır. “Medya gerçekliği olduğu gibi yansıtılabilmekte midir, yoksa bu araçların yansıttıkları mı gerçek kabul edilmektedir sorusu literatürde sıkça yer alan bir tartışma olarak halen geçerliliğini korumaktadır” (Mermer Üzümlü, 2020:552). Medya gerçeği kendi ideolojisi çerçevesinde yazılmaktadır. Bu bağlamda yeniden üretilen gerçeklik medyanın gerçeği olmaktadır. “Kitle iletişim araçları günümüzde bir fikri dolaşıma sokma, meşrulaştırma ve o fikre yönelik rıza imal etme işlevini görmeleriyle etkili birer kamuoyu oluşturucular olarak kabul edilmektedir”(Mermer Üzümlü, 2020:552). Medyanın oluşturduğu gerçeklik algısı toplumda kabul görmektedir. Lakin medyanın yansıttığı gerçeklik, hakikati tam olarak yansıtmamaktadır.

Uzun yıllardan bu yana toplumun hiç durmadan üretip, yeniden can vermeye çalıştığı şey, işte o elinden kaçırmış olduğu gerçektir (Baudrillard, 2011:45). Simulakrlar ve Simulasyon kitabında bahsi geçen gerçeklik kavramında da görüldüğü üzere, gerçeklik toplumun temelinde yer alan bir yapıdır. Lakin ideolojinin baskın yapısı toplumu hakikatten uzaklaştırmaktadır. Günümüzde gerçeklik sürekli olarak yeniden üretilir ve inşa edilir.

Medya gerçeğinin yeniden üretilmesi ve inşası konusunda başrolde-dir. Enformasyon üretiminin sürekli devam ettiği aynı zamanda medya kanalıyla aktarılan bilginin yazılı, görsel ve işitsel birçok alternatifi bulunmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle medya ivme atlamıştır. Nitekim sosyal medya, bahsedilen enformasyonun sürekliliğini daha hızlı ve geniş kitlelere yaymaktadır. Medyada üretilen içerikler belirli bir ideolojinin penceresinden yazılmaktadır. Yapılan haberler ideolojik bakış açısıyla topluma nüfuz etmektedir. Böylelikle medya Althusser’in Devletin İdeolojik Aygıtları’nın arasında da yer almaktadır. Yeniden üretilen gerçekliğin toplumda vuku bulmasının sebebi yanlış bilincin oluşması ve toplumda sorgulamadan medyadan alınan mesajların kabul edilmesidir. Medyanın dili Big Brother’ın dili gibi tek bir gerçekliğin dilidir. Bir kelime tek bir gerçekliğe tekabül eder. Medya kelimelerle gerçekliği dayatır. Tek bir dil ve gerçeklik oluşturur (Koç, 2018:400). Medya gerçeği yeniden üretir ve topluma sunar. Bireyler düşünmeye gerek olmadan verilen mesajı kabul etmiş olur ve böylelikle sistem işler. Toplumsal düzenin bozulmaması, kamuoyunun medyada gördüklerine göre yaşamasıyla mümkün olmaktadır

Çalışmanın birinci bölümü olan Gerçeğin Üretimi ve Yeniden İnşası kısmında gerçeklik, yeniden üretim, ideoloji ve bu kavramları destekleyici tanımlara yer verilmektedir. İkinci bölümde kaynak olarak faydalanılabilecek makaleler yer almakta, literatür taraması yapılmaktadır. Araştırmanın metodolojisine de bu bölümde değinilmektedir. Üçüncü bölümde gerçeğin yeniden üretimi bağlamında medya temalı **1984, The Post ve V for Vendetta** filmlerinin analizi yapılarak çalışmanın konusu bağlamında tartışması yapılmaktadır. Çalışmanın dördüncü bölümünde sonuç kısmı yer almaktadır.

2. GERÇEĞİN ÜRETİMİ VE YENİDEN İNŞASI

2.1. Gerçeklik

Aristoteles bir şeyin doğru olması için gerçek ile uyumlu olması gerekliliğini ifade eder. Nietzsche ise hakikate değer verir, aynı zamanda bilginin bazı formlarının mümkün olduğunu savunur, fakat var olan doğruluk anlayışlarına karşı çıkar, meydan okur ve özellikle hakikatin koşulsuz değeri olması gerektiği iddiasını sorgular. Nietzsche böyle bir hakikatin değerini sorgular ve hakikatin, aslında hata olan bir şeyin nasıl bünyeleştiğini göstermeye çalışır. (Özer, 2017:1532). Hakikat, bazı filozoflara göre varlık bilinci ile ele alınırken bazıları ise bilgiyi katarak kavramın içeriğini doldurmaktadır.

Tarih öncesi devirlerden beri insanoğlu varlığını sorgulamış, gerçeğin peşinde koşmuş ve bunu gösterme, anlatma ve iletme çabası içine girmiştir. İnsanlığın yani aklın var olmasıyla birlikte, insan farkına varılması gerçekliği aramış, sonsuzluğa özlem duymuş ve veya idrak peşinden gitmiştir (Türk, 2014:14). İnsanoğlunu harekete geçiren merak duygusu, gerçeklik kavramını tatmin oluncaya kadar araştırmış ve yaşamı hakikat ile bütünleştirmiştir. Zira birçok filozof kadim zamanlardan beri gerçeği ve gerçekliğin ne olduğunun cevabını aramakla işe başlamıştır.

Platon'a göre 'Yasalar, ciddiyetin en son şeklini temsil etmezler, bunlar hakikatin (gerçekliğin) sadece yansımaları, imgeleridirler, kendisi değil (2010:13). Platon kitapta hakikat kavramının yerine gerçek-yalan diye adlandırdığı kavramı kullanır. Bu kavram kişinin inandığı doğruların sonradan yanlış olması durumudur. Bireyin bunu fark etmesi, hayatını sorgulamasına neden olmaktadır. Aksi takdirde gerçek olarak bildiği şeylerin asılsızlığını görmeden yaşayıp gitmektedir. Nitekim tezimizin ana fikri olan gerçeklik teması bu noktanın üzerinde durmaktadır. Platon'un da belirttiği gibi hakikat olarak bilinen olguların aslında yanıltıcı bir imge olması durumunu açıklamaktadır.

Descartes'ın hakikat görüşü bir tekillik içerir. Ona göre tek bir hakikat vardır. Ve doğru bilginin kaynağı hakikattir (Karapınar, 2017:515). Bu bağlamda doğru bilginin kaynağının hakikate dayandığı görülmektedir ve nitekim tezimizin konusu olan gerçeğin yeniden üretimi ve ortaya çıkan hakikatin etkilerini açıklamaktadır.

Gerçek, imajlar, düşünceler, hiper-gerçekler ve insan beynindeki tüm hayaller dışında, 'vardır', çünkü gerçeği belirleyen imajlar değildir; imajlar gerçeğin üzerine kurulur (Erdoğan, 2014). Nitekim tezimizde de Erdoğan'ın bahsettiği gibi gerçeğin yansıtılma biçimi anlatılmaktadır.

Tüm gerçeklik ve anlam, göstergelerle ve sembollerle değiştirilmiştir. Bilginin miktarı, giderek artarak bilgi artışına neden olmaktadır ancak taşıdıkları anlam çok azdır çünkü anlamın içi boşaltılarak ideolojik veya retoriksel bir malzeme olarak kullanılmak amacıyla başka bir şeye dönüştürülür (Simin Kara, 2021:174). Zira gerçeğin ideoloji ile şekil almış hali sergilenmektedir. Böylece farklı ideolojiler kendi gerçeklerini üretmeye başlamaktadırlar. Böylelikle hakikatin içi boşaltılarak gerçeklikten tamamen uzaklaştırılmaktadır.

Gerçeklik ilkesinin egemen olduğu bir dünyada gerçek, düşsel adlı bir "bahaneye" sahiptir. Simülasyon ilkesinin belirlediği günümüz dünyasındaysa gerçek, modelin kopyasından başka bir şey olamamaktadır. Paradoksal bir şekilde gerçek bizim için hakiki bir ütopyaya dönüşmüştür oysa bu ütopyanın gerçekleşme olasılığı sıfırdır çünkü bu ütopya yitirdiğimiz gerçeği bir daha ancak rüyamızda görebileceğimizi söyleyen türden bir şeydir (Baudrillard, 2011:170). Bu bağlamda Baudrillard'ın Simulakrlar ve Simülasyon kitabında değindiği gerçeklik kavramı tezimizin ana

konusunu açıklamaktadır. Yansıtılan gerçekliğin bir ütopyadan ibaret olduğu, hakikati yansıtmadığına değinilmektedir.

Geleneksel dönemde bilgiye ulaşmak için yola çıkma gayretini göstermek yetiyorken modern dönemde insanların bilgiye ulaşmak için değil ama gerçekliğin bilgisine ulaşmak için çok daha fazla çaba göstermesi gerekmektedir. Bu çabayı gösteremeyen birey ve toplumların gerçeği bilmesi, dolayısıyla özgür olabilmeleri mümkün değildir (Çetin, 2016:24). Böylelikle gerçeğin değiştiğini ve gerçeklik olarak sunulanın topluma kabul ettirildiği anlaşılmaktadır. İstenilen gerçekliğe ulaşmanın kolay olması, toplumları görece özgür hissettirmektedir. Lakin bu his yanılgıdan ibaret olmaktadır.

Günümüzde bireyler gerçekliğe dair deneyimlerini ve yargılamalarını medyanın görünmez yönlendirmesi altında şekillenen ‘medya gerçekleri’ doğrultusunda yapmaktadır. Oysa unutulmaması gereken önemli bir gerçek vardır. O da medyanın sunduğu ‘gerçeğin kurgusal’ olduğu ve medya organizasyonlarının kendi ideolojileri ve tasarruflarına göre şekillendirildiğidir (Yurdigül, 2011:16). Nitekim tezimizde örnek olarak konu edindiğimiz 1984 filminde olduğu gibi, haberlerin her gün yeniden üretimi bahsedilen gerçekliğin kurgulandığını gözler önüne sermektedir. Medya gerçeği alıp kendisi şekillendirmektedir ve kitle iletişim araçları yoluyla kendi gerçeğini kitlelere yaymak etkili bir olarak görülmektedir.

2.1.1. Gerçeğin Yeniden Üretimi

Yeniden üretim (reproduction) insanın kendini ve toplumunu materyal ve düşünsel olarak sürdürme faaliyetlerini anlatır. İdeolojik anlamda, bu ‘yeniden’ kavramı, üretilenin ve üretim ilişkileri biçiminin hem sembolik anlatılması hem de meşrulaştırılmasındaki sürekliliktir (Erdoğan, 2014). Yeniden üretim kavramı maddi bir üretimden ziyade yeniden oluşturulan bir bilinci temsil etmektedir.

Üretim ilişkilerinin yeniden-üretimi büyük ölçüde, devlet iktidarının devlet aygıtlarında uygulanmasıyla, yani bir yandan DİA’larda (Devletin İdeolojik Aygıtları), öbür yandan Devletin (Baskı) Aygıtında uygulanmasıyla sağlanıyor (Althusser, 2006:69). Zira Althusser’in DİA’lar olarak bahsettiği aygıtların en önemlisi kitle iletişim araçlarıdır. Yeniden üretimin en hızlı yolu kitle iletişim araçlarından haberin üretilmesiyle, gerçeğin perdelenmesi sağlanmaktadır. Böylelikle tezde örnek olarak aldığımız V For Vendetta filminde olduğu gibi, egemen ideolojinin DİA’ları kullanarak baskı oluşturduğu ve bu gücün etken bir güç olduğu görülmektedir.

‘Althusser “yeniden üretim” kanısından aldığı ilhamla bilinçlerin yeniden inşası dolayısıyla ideoloji tanımını açıklamaya çalışmaktadır (Çoban, 2013:136). Althusser’in ideoloji tanımı, yeniden üretimle bağıntılı olmaktadır. “Devletin ideolojik aygıtları” biçiminde bir kategorizeye gitmekte ve hangi kurumun hangi tarzda yeniden üretime dahil olduğunu açıklamaya çalışmaktadır” (Çoban, 2013:136). Böylelikle Althusser, yeniden üretimi kavramını ideolojik olarak tekrar üretebilen aygıtlara bağlamaktadır. DİA’lar aracılığıyla gerçeğin yeniden üretimi daha kolay sağlanmaktadır.

‘Hakikat kavramından bahseden Baudrillard, kitle ve simülasyon seviyesinde tekrardan üretilebilen bir şeydir. Bu ifadeden hareketle, Baudrillard’ın “Simülasyon” tanımı ile hakikatin yeniden inşasından bir kademe daha atlayarak, gerçekliğin de yeniden üretilebilirliğinden bahsedebiliriz” (Karapınar, 2017:516). Nitekim hakikatin tekrardan üretimi, toplumda oluşan bilinci doğrudan etkilemektedir. Yönetilenler, üretilen gerçeklik ile istenilen davranışı sergilemektedir. Böylelikle üretilen yanlış bilinç amacına ulaşmış olmaktadır.

Bir gerçekliğin inşası olarak ele aldığımız haber ‘ben’ dışında kalanların zihnimizde şekillenmesini sağlayan en önemli etkenlerden biridir. ‘Öteki’nin oluşmasında ve oluşturulmasında

katkı sağlayan haberler toplumsal olarak zihinlerde şekillenmiş olanı yeniden üretime sokar (Kocabay Şener, 2017:6). Gerçekliğin yeniden üretimi, medya aracılığıyla içi boşaltılan gerçeğin ideolojik anlamlar yüklenerek topluma aktarılmasıyla oluşmaktadır. Yeniden inşa süreci kendini sürekli yenileyen bir yapıdır.

‘Adorno ve Horkheimer’in birlikte yazdığı *Aydınlanmanın Diyaletiği* adlı eserde, kültür endüstrisi kavramı yeniden üretim kavramını da içermektedir. Kültür endüstrisi kapitalist üretim ve yeniden üretimin önemli bir parçasıdır. Amaç zevk ve eğlencedir. Gerçeklerden kaçan ve sürekli eğlence arayışında olan bir kitle toplumu yaratılmaktadır. Bu kitleye kapitalist ideoloji benimsetilir. Kültür endüstrileri, varolan düzenle bütünleştirici, tüketime yönelik, bireysel olarak çalışma ve sınıf atlama yönündeki mesajlarla iş gücünün yeniden üretilmesini sağlayarak toplumcu görüşlerin gelişmesini engeller’’ (Yaylagül, 2016 sayfa no). Kültür endüstrisi, haz ile kitlelere istenilen ideolojik bilinci oluşturmaktadır. Zira düşünme eylemini gerektirmeyecek yayınlar ile verilmek istenen alt mesajlar verilmektedir. Aynı şekilde haberlerde yeniden üretilip servis edilmektedir.

Karl Marx’ın Kapital kitabında yer alan ‘Üretim, kapitalist sistemi benimsemiş ise, yeniden üretimin de aynı doğrultuda şekillenir’ (Marx, 2003:488) ifadesi, ideolojik olarak ortaya çıkan gerçekliğin, yeniden üretildiğinde de ideolojik temellerle örtüleceği ortaya çıkmaktadır. Tezimizde ele aldığımız konularda da görüldüğü üzere medya, gerçekliği kapitalist temeller üzerinde tekrar tekrar yeniden üretmektedir.

2.2. İdeoloji

Siyasal veya sosyal bir inanç ortaya çıkaran, bir devletin, siyasi partinin, bir sınıfın hareketlerine yön veren siyasi, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik fikirlerin tamamı (<https://sozluk.gov.tr/>). Sözlük anlamı olarak siyasi bir anlam taşıyan ideoloji sözcüğü, aslında her alanda karşımıza çıkan fikri altyapı olmaktadır.

İdeoloji teriminin ilk kullanılışı da Fransız Devrimi'nin hemen ertesine rastlar. 1797 yılında kelimeyi ilk kullanan Antoine Destutt de Tracy'di. Doğuştan gelen düşünceler kavramını reddeden Tracy, bütün fikirlerimizin fiziksel duylara dayandığını açıkladı (McClellan, 2005:18). İdeoloji kavramının ilk zamanlar olumlu tarafları ele alınsa da, zamanla farklı taraflara çekilerek bir silaha dönüştürüldüğü görülmektedir. Böylelikle tezimizde ideoloji kavramı zamanla silaha dönüşmüş, hegemonik bir aygıt olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim tezimizde ele aldığımız filmler de aynı mesajı vermektedir.

Terry Eagleton ideoloji kavramını açıklarken; içinde, bilinçli toplumsal aktörlerin kendi dünyalarına anlam verdikleri ortam şeklinde tanımlamaktadır (Eagleton, 2011:18). Eagleton’un İdeoloji adlı eserinde birden fazla yapılan ideoloji tanımlarından tezimiz ile örtüşen tanım bu şekildedir. Nitekim tezimizde gerçekliğin yeniden üretimi, bilinçli bir şekilde egemen güçler tarafından toplum istenilen yere getirilmektedir.

Karl Marx, ideolojiyi sürekli değişen ve gelişen bir unsur olarak yorumlamış, ilk zamanlarda ise ideolojiyi tanımlamak için bir bireyin veya bir sosyal topluluğun belleğinde mutlak olan düşünceler, tasavvur evreni olarak ifade etmiştir (Althusser, 2002:42). Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları kitabında ideoloji kavramını Marx’ın zamanla değişim gösteren ideolojik fikirleri üzerinden yorumlamaktadır. Althusser’ göre ideolojinin tarihi yoktur. İdeoloji kendini sürekli yenileyen ve üreten bir yapıdır (Althusser, 2002:43). Zira tezimizde gerçekliğin yeniden üretimi, ideolojinin sürekli yenilenen bir yapı olmasından kaynaklanmaktadır.

“Mannheim’a göre "ideoloji" bizi yalnız siyasal hayatımızda etkilemiyor. "İdeoloji'nin toplumsal kaynağından çıkan bir diğer özelliği, toplumu anlamaya yarayan tüm kavramlarımızın "yanlış"lığıdır, toplumsal eylemimize yön veren bir şekilde çalışmasıdır” (Mardin, 1997:78). Buradan hareketle ideolojinin toplumu oluşturan fikir bütünlüğü olarak karşımıza çıktığını söylemek mümkündür.

“Marx ve Engels, *Alman İdeolojisi* kitaplarında hakim grupların elinde bulunduğu maddi gücün, bununla birlikte fikir düzleminde de bir baskıyı yanında getirdiğini ima edip, ideolojiyi “yanlış bilinç” şeklinde tanımlamışlardır. Bu tasvire göre ideoloji vasıtasıyla toplumlar hakikat yerine, devletin kendileri için gösterdiği yolun arkasından gitmekte ve toplumsal eksiklikleri anlamaları önlenmektedir” (Arık, 2021:212). Zira Marx’ın ifade ettiği ‘yanlış bilinç’ kavramı, medya aracılığıyla geniş kitlelere yayılmaktadır. Tezimizde de bunun tipik örneği olarak 1984 filminde yeniden üretilen asılsız haberlerin yanlış bilinci oluşturduğu görülmektedir.

“Marx'a göre, burjuva ideolojisi işçileri, ya da proleteriyayı, *yanlış bilinç* durumu içinde tutmuştur. İnsanların, kim oldukları, toplumla nasıl ilişkilendirildikleri ve toplumsal deneyimlerini nasıl anlamlandırdıkları konusundaki bilinçleri, doğa ya da biyoloji tarafından değil toplum tarafından üretilmektedir. Bilincimizi doğamız ya da bireysel psikolojimiz değil, içinde doğduğumuz toplum belirlemektedir (Fiske, 2003:222)”. Marx’ın ideolojiyi açıklarken kullandığı yanlış bilinç terimi tezimizde ana tema olarak ele alınan yeniden üretim kavramıyla ilişkilendirilmektedir. Toplum gerçeğin yeniden üretimi ile yanlış bilinç durumu ile karşılaşmaktadırlar. Medya aracılığıyla inşa edilen yanlış bilinç, sorgulanmaksızın kabul görmektedir. Nitekim 1984 filminde haberlerin yeniden üretilip eskinin yok edilmesi yanlış bilincin inşasını göstermektedir.

Egemen ideoloji sisteminin devamını sağlamak adına, bireyleri öngörülen modele entegre etme sürecinde birtakım devlet aygıtlarını kullanmaktadır. Toplumsal yaşamın hemen her alanında kullanılan bu araçlar, bireylerin sistemi kabullenme sürecinde önemli rol oynamaktadır. Aile, okul, partiler gibi özel alanları hâkimiyet altına alan sistem bir anlamda uyguladığı başarılı algı yönetimi biçimleriyle bireylerin özgürce düşüncelerini ortadan kaldırmaktadır (Gezmen & Gürkan, 2016:199). Devletin ideolojik araçlarının her biri, bir önceki ideolojinin gerçekleşmiş biçimidir. Öte yandan topluma haber yayan kuruluşlar, hem maddi oluşumun ideolojik çıktısı fakat aynı zamanda maddi oluşuma katkıda bulunan kuruluşlardır (Kazancı, 2002:67). Nitekim tezimizde de devletin ideolojik aygıtları kullanılarak yeniden üretilen ideolojik gerçekliğin konu alındığı V For Vendetta, 1984 ve The Post filmleri örneklem olarak alınmıştır ve analiz edilmiştir.

2.2.1. Medya ve İdeoloji

Dünya tarihinin istisnasız her döneminde, hâkim olanlar tahakküm altındaki insanlara kendi dünya görüşünü kabul ettirmeye çalışmışlardır. İktidarın dünya görüşü yani ideolojisi günümüzde kitle iletişim araçları dediğimiz aygıtlarla aktarılmaktadır. Kitle iletişim araçlarını kullanan medya ve medya mensupları zaman zaman bağımsız yayınlar yapsa da çoğu zaman iktidarın ideolojisine boyun eğmektedirler (Karakoç & Mert, 2016:281). Medya patronları tarafından yönetilen medya kaynakları, ideolojisini iktidara veya medya patronlarına göre şekillendirerek halka sunmaktadır. Egemen ideolojinin düşüncesine göre medya üretim yapmaktadır.

Medya, ideolojileri topluma aktarırken topluma eğlence ve mutluluk satar. Toplum medyadan aldığı eğlence içeriğiyle yaşamının olumlu yönde devam ettiğini düşünerek içinde bulunduğu sistemi sorgulamaz. Böylece bireyler, medya üzerinden egemen sistemin ideolojisini alır, içselleştirir ve devam etmesini sağlar. Medya ideolojiyi taşıyıp egemen sisteme hizmet ederken, egemen sistemde

medyanın karı en yüksek düzeyde tutmasında yardımcı olur (Budak, 2016:51). Medya ve ideoloji birlikte üretimin bir parçası olmaktadır. İdeolojinin içselleştirilmesi ve filtresiz bir biçimde topluma adapte olabilmesi medya aracılığıyla olmaktadır.

Medya halka mesajlar ve simgeler ileten bir sistem oluşturur. Amacı izleyicileri toplumun kurumsal yapısıyla bütünleştirecek değerleri inançları ve davranışları biçimlerini onlara aşılacaktır (Yaylagül,2016:180). Medya, ideolojinin en kısa yolla topluma işlendiği bir araç olmaktadır. Nitekim tezimizde de medyanın ideolojik bir araç olarak kullanılmasının ele alındığının tipik örneğini V For Vendetta filmiyle görmekteyiz.

Medya bir ideolojik aygıt olarak iktidarın ideolojik mücadele alanlarından en önemlisidir. Çünkü her gün değişen gündem ve buna uygun ideolojik tepki ve değerlendirmeler ‘yanlış’ yorumlara meydan vermeden istenilen kalıba sokularak topluma verilmeli ve düşüncesi istenen şekle girmeli, tepkileri bu yönde olmalıdır (Çoban, 2103:129). Medyanın “Dördüncü Güç” olarak kabul edilmesi ideolojik olarak kullanılıyor olmasından dolayıdır. Zira toplumu şekillendirmek bu sayede daha kolay olmaktadır. Medya ile ideolojinin üretimi yapılırken aynı zamanda bireylerin eğlenmeleri ve haz almaları sağlanmaktadır. Adam Smith’in ‘Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler’ sözü de iktidarın yönettiği medyanın temelinde yatmaktadır. Toplumun özgürmüş gibi gösterilmesi ve ideolojinin aktarılması medyanın oluşturduğu zemin ile sağlanmaktadır.

Medyanın önemi, iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte git gide artmaktadır. Kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle insanlar istediği zaman istediği yerde anında medya içeriğine ulaşabilmektedirler. Bu nedenle medya ideolojik bir aygıt olarak kitleleri yönlendirmede ve istediği kalıba sokmada en elzem alanlardan biridir (Çamur & Zinderen, 2021:469). Günümüzde medya ve kitle iletişim araçlarına ulaşmanın kolaylığı, ideolojik mesajları almamızı da kolaylaştırmaktadır. Toplumun fikirlerini değiştirmek ve kontrol altında tutmak bu sayede daha mümkün olmaktadır.

2.2.2. Althusser; Devletin İdeolojik Aygıtları

Louis Althusser, ideolojiyi devletin ideolojik ve baskı aygıtları şeklinde görür. Baskı aygıtlarını, ordu, polis, mahkemeler gibi örneklendirirken ideolojik aygıtları da kiliseler, okullar, aile, basın olarak tanımlamaktadır (Yetkiner, 2021:300). Devletin İdeolojik Aygıtları (DİA) olarak tanımlanan bu kavramlar, hegemonyanın farklı şekillerde bireylerin karşısına çıkması demektir. Zira Althusser, DİA’ların ideolojiyi her alana yaydığını ve toplumla bütünleştirdiğini açıklamaktadır.

Althusser İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları isimli kitabında DİA’ları şöyle tanımlamaktadır; “Devletin İdeolojik Aygıtları dediğimizde, gözlemcinin karşısına, birbirinden ayrı ve özelleşmiş kurumlar biçiminde dolaysız olarak çıkan belirli sayıda gerçekliği belirtiyoruz. Bu gerçekliğin kapsadığı bütün sakıncaları ele alarak alt kısımdaki kurumları şimdilik Devletin İdeolojik Aygıtları adıyla tanımlayabiliriz” (Althusser, 2006:63).

- Dinsel DİA (farklı kiliselerin oluşturduğu sistem).
- Öğrenimsel DİA (farklı, gerek özel gerekse devlet okullarının oluşturduğu sistem).
- Aile DİA’sı
- Hukuki DİA
- Siyasal DİA (değişik partileri de içeren sistem).
- Sendikal DİA
- Haberleşme DİA’sı (basın, radyo-televizyon vb.).
- Kültürel DİA (edebiyat, güzel sanatlar, spor vb.).

Nitekim tezimizin konusu olan gerçeğin yeniden üretimi ve inşası bağlamı, Althusser'in ortaya çıkardığı Devletin İdeolojik Aygıtlarından Haberleşme DİA'sı ile örtüşmektedir. Haberin yeniden inşası ideolojik çerçevede gerçekleşmektedir. Bu üretim ise DİA'lar tarafından sağlanmaktadır.

“Devletin İdeolojik Aygıtları da birer ideoloji taşıyıcısıdır. Bu araçların sistemi oluşumunda yani çağırma, isimlendirmede gizlidir. İktidarın ideolojik aygıtlarında da olay benzerdir. İdeolojiyi ileten bu aygıtların sistematüğinde yeniden üretme görevleri vardır, lakin bu görevin üstlenilmesi, ortaya çıkış araçlarında da durum aynıdır” (Kazancı, 2002:61). Devletin ideolojik aygıtları ortaya çıkan ideolojiyi topluma iletmek ile görevlidir. Birer ideoloji taşıyıcısı olan bu araçların sistemi yeniden üretme görevleri vardır (Kazancı, 2002:61). İdeolojinin yayılması DİA'lar ile yapılmaktadır. Bireyleri istenilen kalıplara koymak DİA'lar ile daha kolay olmaktadır. Zira tezimizde konu edindiğimiz filmlerde de DİA'lar aracılığıyla haberler yeniden üretilmekte ve gerçeklik yenede inşa edilmektedir.

“Althusser DİA'ların iktidarın tekelinde olan kurumların içerisinde birbiriyle ilişkili olan durumunun sadece bu çerçevede kalmayıp umumi kurumları da kapsadığını nitekim en mühim kısmı ise kişilerin genellikle bu tutumun farkında olmadığına üzerinde durmaktadır” (Coşgun, 2021:77). DİA'lar, Devletin Baskı Aygıtlarının aksine uygulanan baskının bilinç dışı yapılmasını sağlar. Nitekim medyanın rolü büyüktür. Medya vermek istediğı mesajı kendi araçlarıyla topluma yerleştirmektedir. Bireyler hür iradeleriyle okuyup izlerken, verilmek istenilen düşünce iletilmektedir.

“Rızanın üretimi devletin ideolojik aygıtları aracılığıyla gerçekleştirildiğinde, iktidarın kontrolünde bir “ortak duyu” inşa edilebilir; böylelikle de hakim sınıfların ideolojisi meşrulaştırılır (Arık, 2021:207). Nitekim ideolojinin meşrulaştırılması egemen sınıfların yanlış bilinci ortaya çıkarmasıyla oluşmaktadır. “Bu doğallaştırmanın ardından ideoloji kitlelerin bilinçlerinde ve gündelik alışkanlıklarında iktidarın doğrudan müdahalesi olmaksızın kendini yeniden üretmeye başlar” (Arık, 2021:207). Zira DİA'lar aracılığıyla üretilen gerçeğin ideoloji tabanlı yeniden üretimi, aynı zamanda rızanın da üretilmesini sağlamaktadır. Böylelikle baskı olmadan bireyin kendi rızasıyla o düşünceye sahip olması sağlanır. Yanlış bilinç kavramı da buna dahil olmaktadır. Tezimizde ele alınan filmlerin ana teması da bu fikirler doğrultusunda olmaktadır.

Muhafif ideolojiler devletin ideolojik aygıtlarının işleyişini yavaşlatır/yıpratır, boş bırakılan alanları kullanıp, dönüştürerek kendi ideolojilerine hizmet edecek şekilde biçimlendirirler. Bununla birlikte; egemenler DİA'larının karşı hegemonyaya hizmet etmeye başladığını gördüğünde ya işlevlerini azaltır ya da ortadan kaldırırlar, yani DİA'lar iktidar için vazgeçilmez değildir. Ancak eğer karşı-hegemonya iktidar karşısında gücünü koruyamazsa ya da kendi iktidarını kuramazsa iktidar baskı aygıtlarını kullanarak ve DİA'larını yeniden şekillendirerek yani bir anlamda yeniden üreterek yerini sağlamlaştırarak karşı-hegemonyayı geriletir ya da yok eder (Çoban, 2011:33). DİA'lar etkilerini kayb ettiklerinde kendilerini yeniden üretme gücüne sahiptir. Nitekim geleneksel medyanın zamanla sosyal/dijital medya ile tekrar gücü kendinde toplaması buna örnek gösterilebilir.

2.2.3. Yanlış Bilinç

“Marxist ideoloji anlayışında, ideoloji, en genel anlamda “yanlış bilinç”tir. İdeoloji, bireylerin bilincindeki gerçekliğe dair yanlış bir bilinç ya da bilgi durumudur (Şentürk, 2016:47). Karl Marx ideolojinin tanımını yaparken, ideolojiyi yanlış bilinç kavramı ile açıklamaktadır. Toplumda ideolojik değişimlerin yaşanması aynı zamanda yanlış bir bilincin ortaya çıkmasının mümkün olduğunu göstermektedir.

'...Marx'ın yanlış bilinç olarak ideoloji kuramının toplumun ekonomik temeline çok yakından bağlı olduğunu ve işçi sınıfının maddi koşullarına aykırılığının kaçınılmaz olarak ekonomik düzeni ortadan kaldırmakla sonuçlanacağını varsaydığını söyleyebiliriz. Marx ideolojiyi, başat azınlığın fikirlerini tabi çoğunluğa zorla kabul ettirmesi olarak gördü. Bu çoğunluk yanlış bilinç içinde olduğunu er geç görecektir ve kendisine zorla kabul ettirilen toplumsal düzeni değiştirecektir' (Fiske, 2003:226). Marx'ın ideoloji kavramını açıklarken kullandığı yanlış bilinç kavramı, gerçeğin yeniden üretiminde belirleyici rol oynamaktadır. Yeniden üretilen gerçeklik, toplumların sorgulamadan kabul etmesini ortaya çıkarmaktadır. İdeolojinin aktarımı yanlış bilinç ile kolay sağlanmaktadır.

'Yaşamı belirleyen bilinç değildir, tersine, bilinci belirleyen yaşamdır' (Marx & Engels, 2013:35). Marx ve Engels'in *Alman İdeolojisi* kitabında değindikleri bilinç kavramı, toplumun yaşam standartlarına göre şekillendirdiği olgulardan oluşmaktadır. Ekonomi düzenin, statülerin ve alt-üst ilişkisinin getirdiği bir bilinç söz konusu olmaktadır. Nitekim yanlış bilinç, tezimizde ele alınan filmlerinde konusunda işlenmektedir. Ekonomik ve ideolojik kar amacı doğrultusunda, medyanın yanlış bilinç üreten haberler yaptığı görülmektedir.

'Lukâcs'ın ifadesiyle: "Dolayısıyla burjuvazinin sınıf bilincini 'yanlış' bilince çeviren engel nesnelidir; sınıfsal durumun kendisidir. Bu engel ne keyfi veya öznel, ne de psikolojiktir; var olan ekonomik durumun nesnel sonucudur' (Eagleton, 2011:152). Böylelikle yanlış bilincin ekonomi politik sebeplerden dolayı ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Zira tezimizde yer alan gerçeğin yeniden üretimi, kar amacı güden ve ideolojik baskıdan doğan habercilik anlayışını ve medyayı ele almaktadır.

2.3. Manipülasyon

Genel olarak kitlelerin duygularına ve düşüncelerine etki ederek onları belli bir düşünce, tutum ve davranışa yönlendirmek anlamında kullanılan ve iknâyı içeren propaganda, halkla ilişkiler, algı yönetimi, psikolojik savaş gibi klasik veya popüler birçok kavramın içerisinde manipülasyon; daha çok yönlendirme kavramıyla eşitir (Çakmak, 2019). Böylelikle, manipüle etme, manipülasyon kelimeleri toplum üzerinde etki bırakma manasına gelen, yönlendirme gücü olan bir kavrama karşılık gelmektedir.

'Manipülasyon toplumsal güç ve iktidarı elinde bulunduran elitlerin, kitleleri kendi amaçları doğrultusunda kullandığı bir yöntemdir' (Güler,2018:28). Seçkin kademenin tekeline olan medya, manipüle edilmeye açık bir hal almaktadır. Zira belli amaçlar doğrultusunda kullanılmaktadır. Manipülatörler, hakim sınıfın koşullarını belirten, yasallaştıran ve elit kademenin menfaatleri ışığında oturmuş olan sistemin devamlılığını sağlamak amacıyla kamuoyunun onayını alan şahıslardır. Böylece manipülasyon esasen bir toplumsal denetim görevi görmektedir (Güler, 2018:28). Kitlelerin manipülasyona uğramış bir gerçekliği kabul etmesi, DİA'lar kullanılarak yapılmaktadır. Nitekim manipülasyon medya aracılığıyla yapıldığı takdirde rızanın imalatı söz konusu olmaktadır. Böylece toplum sorgulamadan yeniden üretilen gerçekliği kabul etmiş olmaktadır.

Medyanın toplumsal hayatı çeşitli şekillerde etkilemesi özellikle de gerçekliği etkilemesi, manipüle etmesi, kendi gerçekliğini yansıtmaması (Türk, 2014:27) anlamlarına gelen manipülasyon terimi, gerçeklik kavramı ile iç içe geçmektedir. Tezimizde ana tema olarak gerçeklik kavramı görülse de manipülasyon konununun temel taşlarından biridir.

'Medya pek çok hakikati perdeler. Lakin gerçeği saklamaktan çok daha mühim olan konu bariz bir gerçekliğe gösterilen ilgi olmaktadır; bu demektir ki, hakikatin nereye konumlandığı, tonu,

yinelenip yinelenmediği, hangi analiz ışığında kamuoyuna sergilendiği ve bir bütün olarak ona mana katan (ya da onu muğlak hale getiren) ilgili vakaların nelerden olduğuudur.” (Yaylagül, 2016). Nitekim Yaylagül’n Kitle İletişim Kuramları kitabında bizzat manipülasyon kelimeleri geçmese de anlam olarak bütünleşmiş olduğu görülmektedir. Gerçeğin yeniden üretilmesi aslında bir nevi gerçeğin manipüle edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Medya insanların bilinçleriyle oynayarak insanlara hayali bir dünya sunuyor ve bir yanılsama yaşatıyor. Medya büyülü kutu olmanın ötesinde bir büyücü gibi davranmaktadır (Yılmaz, 2013:246). Zira medyanın büyülü kutu olarak görülmesini Karl Marx’ın ideolojinin tanımını yaparken kullandığı ‘yanlış bilinç’ kavramından çıkarabiliriz. İktidarın süzgecinden geçen ve topluma medya aracılığıyla aktarılan düşünceler, yanlış bilincin oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

3. MANİPÜLASYONUN BEŞ TEMEL MİTİ

‘Schiller, kontrolün bizde olduğuna inandığımız beş mitin olduğunu ve yöneticiler tarafından manipüle edilmediğimizi söylemektedir’ (Cantrell, 1976). Bahsedilen mitler sahte bilinç oluşturmak ve yönetim odaklıdır. Toplumun nasıl yönetildiği bilincine varmadan rıza göstermesi sağlanmaktadır.

1. Bireysellik ve Kişisel Tercih Miti: Bireyin ve toplumun kararlarında kendi rızası olduğu, seçimlerinde özgür olduğu açıklanmaktadır. Kapitalist toplumlarda alenen kişinin düşüncelerine karışılmamakta aksine özgürlüğü savunulmaktadır. Schiller’e göre bireylerin izledikleri ile bu rıza sağlanmaktadır. Medyada izlenenler ile toplumun yönetildiği, bireyin bilinçaltına yerleştirilen mesajlar sonucu kişinin tercihleri kolaylıkla değişmektedir. Bireyler toplumsal olan pratikler tarafından belirlenir.

2. Yansızlık Miti: Medyanın tarafsız olduğu düşüncesi topluma işlenmektedir. Her durumda medya bilgi vermek, halkı bilinçlendirmek ve doğru yayınlar yapmaktadır. Fakat aslında medya tamamen ticari bir anlayış ile kar amacı güden bir yapıdır. Aynı zamanda bilimin tarafsızlığını da öne sürmektedir. Ancak eğitimin amacı egemen sınıfın amaçları doğrultusunda şekillenmektedir (Yaylagül, 2016).

3. Değişmeyen İnsan Tabiatı Miti: Toplumumuzun yetersizlikleri, şiddet patlak verdiğinde, yoksulluk görünür hale geliyor (Cantrell, 1976). Zihin yönlendirenlere göre ne insanın tabiatı ne de dünya değişmez bir yapıdadır (Yaylagül, 2016).

4. Sosyal Çatışmanın Mevcut Olmadığı Miti: Televizyon saatte yarım düzine cinayet işleyebilir ancak barış yürüyüşleri ve işçi anlaşmazlıkları (grevler hariç), varsa çok az yer almaktadır. Nitekim medya olaylara göre topluma karşı rolleri kendisi belirlemektedir.

5. Medya Pluralizmi Miti: Schiller’e göre bizler gerçek bilgi ve raporaj bolluğuna inanarak kendimizi kandırmaktayız. Aslında bize sunulan haberlerde verilen bilgiler çok sayıda filtreden geçmektedir (Cantrell, 1976).

3.1. Rızanın İmalatı

‘İnsanlık tarihi boyunca iktidarlar, meşruiyetlerini inşa etmek ve yönetilenlerin rızasını kazanmak adına farklı yöntem ve tekniklere başvurmuşlardır’ (Öztekin & Öztekin, 2020:2934). Bu yöntemler baskıcı veya rızanın üretimini sağlayan yöntemler olmaktadır. ‘Bununla birlikte kitlesel bilincin ve -zihinleri yönlendirmek suretiyle- hegemonyanın inşasına da hizmet eden bu yöntem ve teknikler, zaman içinde dönüşmüş ve biçim değiştirmiş olsalar da temelde aynı amaca hizmet etmişlerdir’ (Öztekin & Öztekin, 2020:2934). Böylece rızanın üretimi farklı yollarla sunulmuş olsa da aslında amaç yapılması isteneni kabul ettirmek olduğu söylenebilir. Medya bunu en kolay ve en geniş kitleler ile yapabilmektedir.

Kapitalist kitlelerde basın hürriyeti esasen kişinin özgürlüğü olarak gösterilir. Fakat pratikte herkes bir basına hakim olup kendi fikir ve ideolojilerini yayma ayrıcalığına ve özgürlüğüne sahip olmamaktadır. (Yaylagül, 2016:175). Yaylagül, Herman ve Chomsky’nin ‘Rızanın İmalatı; Kitle Medyasının Ekonomi Politikası’ adlı kitabından yer verdiği bu düşünceleri tezimiz ile birebir örtüşmektedir. Rızanın imalatı süreci, medyanın ürettiği gerçeği yeniden topluma sunmasıdır. Böylelikle üretilen gerçeklik medya patronlarının ve devlet aygıtının ideolojisinin yansımasıdır. İletişim ve kültür endüstrileri insanların neyi göreceğine ve duyacağına ve ne hakkında konuşacağına bu endüstrilerin sahiplik ve mülkiyet yapısı ve bunların kiraladıkları ücretli profesyonel çalışanlar

tarafından karar verilir (Yaylagül, 2016:176). Zira medya günümüzde bu görevi tamamen üstlenmektedir. Toplumı yönlendirme çalışmalarının büyük bölümü medya aracılığıyla sağlanmaktadır. İktidarın ideolojisi, medya görselleri ve medya metinleri aracılığıyla insanların bilinçlerine yerleşmektedir.

‘Rızanın üretimi, iktidarın veya şirketlerin standart koşullarda bireyleri inandıramayacakları hareketlere ılımlı bakmalarını ya da pasif kalmalarına yarayan bir durumdur’ (Güler, 2018:1). ‘Gramsci’ye göre, rıza üretimi de biliş yönetiminden geçer ve bu tür üretim bilinç endüstrileri tarafından yapıldığı için, medya kamu katılımını sağlamada merkezi rol oynar. Gramsci’ye göre, baskı ve katılma, birlikte hegemonyayı oluşturur. Hegemonya güç ve halkın rızasına dayanır’ (Erdoğan, 2014:259). Nitekim halkın rızası yeniden üretilen gerçeklik ile oluşturulmaktadır. Fakat rızanın olmadığı yerde kuvvet ve baskı devreye girmektedir. Bunu en aza indirmek için hegemonya devreye girmektedir.

Her bir kişi veya kuruluş, nihayetinde kamuoyunun onayına bağlıdır ve bu nedenle, kamunun bir program veya hedefe rıza göstermesi mühendisliği sorunuyla karşı karşıyadır. Devletin otoriterliğini veya düzenini reddediyoruz, ancak yazılı veya sözlü kelime ile harekete geçmeye hazırız. Rıza mühendisliği, demokratik sürecin ve ikna etme özgürlüğünün özüdür (Bernays, 1947). Zira Edward Bernays’ın ‘*The Engineering of Consent*’ makalesinde rıza mühendisliği olarak tanımladığı baskın güç, rızanın imalatı sürecini tanımlamaktadır. Rıza mühendisliği, devletin özgür bıraktığı alanlarda bile aslında yönlendirmeleri sonucu yine istenilen yere gelme durumudur ve rıza üretimi günümüzde kitle iletişim araçları kullanılarak sağlanmaktadır.

Propaganda modeli, medyanın toplumsal amacının, ev içi topluma ve devlete egemen olan ayrıcalıklı grupların ekonomik, sosyal ve politik gündemini telkin etmek ve savunmak olduğunu öne sürmektedir (Herman & Chomsky, 1998). Nitekim Herman ve Chomsky’nin ‘Manufacturing Consent’ adlı kitabında ele alınan propaganda modeli de aslında medyanın rıza üretiminin okuduklarımız ve izlediklerimizin yönlendirmesi ile gerçekleştiğini anlatmaktadır. Kitle iletişim araçlarının eğlendirmek ve bilinçlendirmek gibi yolları kullanarak rızanın üretiminin gerçekleştiğini açıklamaktadır. Böylece tezimizde bahsettiğimiz gerçeğin yeniden üretimi medya tarafından farklı yollar kullanılarak karşımıza gelmektedir.

Halk medya üzerinde bir egemenliğe sahip değildir; nelerin sunulacağına reklam arayışında olan patronlar ve yöneticiler karar verir; halk ise bunlar arasından seçim yapmak zorunda kalır. Halk çoğunlukla halihazırda mevcut olup kendisine sunulan ve yoğun bir şekilde tanıtılan ürünleri izler ve okur (Herman & Chomsky, 2012). Böylece rızanın imalatının üst tabaka tarafından alt tabakaya sunulduğu ve alt kesimin maruz kaldığı görülmektedir. Nitekim rızanın üretimi Althusser’in bahsettiği devletin ideolojik aygıtları ile de ilişkilendirilmektedir.

3.2. Post- Truth

‘Post-truth tabiri, 2016 senesinde Oxford Dictionaries aracılığıyla yılın sözcüğü seçilmiştir. İlişkin kaynak post-truth tabirini şu şekilde açıklamaktadır: “Objektif gerçeklerin belli bir olay özelinde toplumu belirlemede duygulardan ve şahsi kanılardan daha az etkili olması durumu. (Oxford Living Dictionary, 2019) Bu kelime, Türkçe’ye “hakikat ötesi”, “gerçek ötesi”, “gerçek sonrası” gibi kavramlarla tercüme edilebilir’ (Ceyhan, 2019:2). Sadece bu anlamlarla sınırlı kalmayan post-truth kavramı, güç, manüplasyon ve iktidar anlamlarını da barındırmaktadır.

1800’lü yıllarda sahte haberler ve propagandaya yönelik bilgiler ortaya çıkmasına rağmen, terim ilk olarak 1992’de Steve Tesich tarafından kullanıldı. Bu terim 2016 başkanlık seçimleri ve

Brexit referandum sırasında güncel bir sorun haline geldi. Özellikle Facebook, Twitter ve çeşitli blogların sahte haberlerin milyonlarca kullanıcıya yayılmasında kilit rol oynadığı düşünülebilir (Cibaroglu, 2019:96).

Özellikle ABD başkanlık seçimleri ve İngiltere'deki Brexit referandumu süreçlerinde yaşanan gerçeklikten kopuk tartışmalar, "post-truth" kavramını öne çıkarttı. Trump'ın seçim kampanyasından itibaren kullandığı popülist söylem ona olan desteği her geçen gün artırırken, kullandığı söylemin doğruluğu ve inandırıcılığı meselesi, ABD iç kamuoyunda dikkat çekmeye başlayan bir tartışmaya dönüştü. Sosyal medya organı Twitter'ı aktif bir şekilde kullanan Trump'ın "Meksika sınırına duvar örülmesi", "Müslümanların ülkeye girişini yasaklama" vaadi vb. açıklamaları ve kullandığı dilin büyük bir ilgi görmesi, Amerikan kamuoyunda ve uluslararası alanda "gerçeklik anlamını kaybediyor" endişesini gündeme taşıdı (Özcan, 2018:2). Trump halkla ilişkiler danışmanlarını kullanarak hem işlerini hem de kişiliğini tanıtmak için, popüler televizyon programı olan The Apprentice onu ulusal bir ünlüye dönüştürdüğünde, gösterinin ustası olmak için kullandı. Trump 2016 başkanlık kampanyasını bir medya gösterisi olarak yayınladı. Böylece Trump, günlük siyasi saldırı gösterileri yaratarak, muhalifleri aşağılayarak ve olumsuz tanımlayarak, haber gündemini tanımlayabildiği günlük medya olaylarını oluşturmaya yardımcı olarak haber döngülerine hakim oldu (Kellner, 2017). Bu yüzden Trump'ın seçim sürecinde sahte bilinç üreten haberlere ağırlık vermesi, gündemi kontrol altında tutarak seçimi kazanmasına sebep olmaktadır. Yapılan araştırmalar Trump cephesinden yapılan haberlerin altı boş bir gerçeklik sunduğunu ortaya koymaktadır.

"Post-truth kanısı varlık karşısında kaliteli bir siyasal program inşa edemeyen devlet aygıtını idare etmeye çabalayan siyasal katılımcıların kendi gerekliliklerini kanıtlamak amacıyla meydana getirdikleri yoğun ve aldatıcı bilgiden oluşmaktadır" (Aydoğan, 2019:88). Nitekim kendi gerçeğini üreten siyasi aktörler bunu medya aracılığıyla topluma sunmaktadır. Bu tarz yapılan haberlere inanan kitlenin yanı sıra sorgulayan kitle de büyük çoğunlukta. Post-truth düşünce, kendi var olmayan gerçekliğini toplumda varmış gibi göstermeyi sürdürmektedir.

Sosyal medyada paylaşılan duygu ya da düşüncenin üzerinden kaos yaratılması suretiyle ilk başta paylaşılan içeriğin anlamını yitirmesi amacıyla hareket eden troller post truth rejimi desteklemektedir. Korku krizi, post truth rejimin kullandığı bir diğer araçtır. Geleceğe dönük kehanetleri içeren haberler bu alana örnek verilebilmektedir. Siyasi ortamda da korku krizi yaratabilecek içerikler sıklıkla kullanılmakta ve post truth siyasete zemin hazırlanmaktadır (Sarioğlu, 2020:387). Böylece güvensiz bir medya ortamı oluşmaktadır. Daha çok yanlış anlamaya sevk edebilecek başlıklar kullanılarak yapılan haberler, toplumu demoralize etmeyi amaçlamaktadır. Bu haberler genelde siyasi hareketlerin bir sonucu olabilir veya haber yapıldıktan sonra siyasi bir amaç için kullanılabilir.

Post-truth olgusunun daha da öldürücü bir biçimde var olduğu bir zaman da kendini kandırma ve yanılsamanın söz konusu olduğu ve birisinin gerçekte tüm güvenilir kaynakların itiraz edeceği bir gerçek olmadığına inandığı zamandır (Mcintyre, 2018). Aynı zamanda Lee'nin '*Post-Truth*' (Hakikat Sonrası) kitabında açıklanan bu kavram, tezimizde ele aldığımız medyanın gerçeği yansıtmaya biçiminin temellerini oluşturmaktadır. Post-truth kavramının gerçeğin, iktidara ve siyasi sebeplere göre değiştiğini izah etmektedir.

Brexit ve ABD başkanlık seçimleri örneklerinden de anlaşıldığı üzere, gerçek bilginin yozlaştığı, popülist söylemlerin arttığı ve hakikatin önemini yitirmeye başladığı günümüzde, medya ve diğer sosyal medya organları üzerinden servis edilen gerçek dışı bilgiler kitleleri etkileyebilmektedir. Buna paralel olarak siyasetçiler, medya, küresel güçler, devletler ve karar verici

aktörler anlatılarını sahte olgular üzerine inşa edilebilmektedir (Özcan, 2018:3). Zira post-truth kavramının yaygınlaşmasıyla birlikte medyanın servis ettiği hakikat sorgulanmaya başlanmaktadır.

‘Jean Baudrillard artık simülasyon çağında yaşadığımızı savunur. Kitle iletişim araçları tarafından kontrol edilen görüntüler ve söylemler bize gerçeğin kendisini anlatmamaktadır. Gördüklerimiz gerçeğin yansıtılan halidir. Hipergerçek kavramıyla ortaya çıkan yalan gerçeklerin bükülerek iç içe geçirilmesi sonucunda neyin doğru neyin yanlış olduğu birbirine karışmakta ve hakikat sonrası (post-truth) oluşumu daha da belirginleşmektedir’ (Simin Kara, 2021:172). Nitekim post-truth kavramı tezimizde açıkladığımız gerçekliğin yeniden üretimi ile örtüşmektedir. Yeniden üretim aşamasında filtrelerden geçen gerçekliğin, hakikati tam olarak yansıtmadığı görülmektedir.

3.3. Yellow Journalism

‘Yellow Journalism’ terimi Amerika Birleşik Devletleri’nde, William Randolph Hearst ve Joseph Pulitzer’in 1890’ların sonlarında New York okurları için yaptıkları rekabet sonucunda yayıncıların ürettiği haberleri küçük düşürmek için ilk kez ortaya çıktı (Kaplan, 2008:5369). Bu kavram iki gazetenin karşılıklı tiraj savaşları sonucu ortaya çıkmaktadır ve gazete satışlarının artırıcı etkileri ‘Yellow Journalism’ başlığı altında toplanmaktadır.

Sarı gazetecilik akımında gazetelerde bol miktarda çeşitli büyüklükte karikatürlere, illüstrasyonlara (çizim), fotoğraflara yer verilir. Yazılar iri puntolarla ve abartılı bir dille yazılır. Gazeteler ilgi çekmek için renkli mürekkebi kullanmaya başlar. Sundukları içerikte ise dramatik öyküler, cinsellik, günah ve şiddet ana temalar arasındadır (Soygüder, 2013).

“Yellow journalism”, sansasyonizm ile eş anlamlı değildir fakat sansasyonizmin bakış açısına yakındır. Yellow journalism/sarı gazetecilik/magazin gazeteciliği kavramları günümüzde olumsuz ifadelerle anılmasına rağmen, bu çalışmada ortaya konulmaya çalışıldığı gibi demokratik değerlerin gelişiminde, ifade ve basın özgürlüğünün yaratılmasında olumlu katkılar sağlayan gazetecilik türü olarak gelişmiştir (Gürses, 2015). Eleştirel gazetecilik anlayışını geliştirmektedir.

Sarı basın, sansasyon basını demektir ve dile İngilizce’den geçmiştir. Sadece Türkiye’de değil dünyanın birçok ülkesi sansasyon basınına kâh kendi dillerinde kâh İngilizce terimiyle aynen kullanarak “sarı basın/gazetecilik”, “İng. yellow press/journalism” demektir (Soygüder, 2013:201). Sarı gazeteciliği, tüm dünyaya yayılmakta ve mesleki bir terim olarak bilinmektedir.

Sarı gazeteciliği haklı olarak reddedebilmek için insanların akılcıca ve bilinçli kararlar vermesi gerekiyor. Aksi takdirde etik ve objektif gazeteciliğin sona ermesinin önünde bir engel kalmayacaktır. Sarı gazetecilik, paparazziler ve tabloidizm işinin arz ve talep kuralına göre yürüdüğünün farkında olmaları gerekir. Halk ne kadar çok kendi kendine yaratılan komplo teorilerini onaylarsa ve ne kadar fazla duygu ararlarsa, bu şüpheli akımlar o kadar fazla alevlenir. Sonunda, halkın tutumlarını manipüle etmede büyük ölçüde başarılı olurlar (Khan, 2016:173). ‘Yellow Journalism’ içerdiği çeşitli kavramlar bağlamında günümüz gazeteciliğini temellendiren bir olgudur. Bu kavram aynı zamanda gerçeğin üretimi konusu da kapsamaktadır. Medyada ki gerçeklik algısını etkilediği görülmektedir. Zira tezimizde ele alınan konuların temeline ‘yellow journalism’e dayandığı söylenebilir.

4. LİTERATÜR

Gezmen ve Gürkan (2016) tarafından yazılan ‘V For Vendetta Üzerinden İdeolojik Bir Okuma’ çalışmasında filmin ideolojik çözümlemesi yapılmaktadır. Bu yönü ile çalışmamızla aynı doğrultuda olmaktadır. Çalışma tek filmi merkez alarak ideoloji ve yeniden üretim kavramlarını açıklamaktadır. Sistemin yeniden inşasını Althusser’in düşüncelerine dayandırmaktadır. Çalışma genel anlamda makalemiz ile ortak bir doğrultuda ilerlemektedir. Bu eserden farklı olarak makalemizde film örnekleri çoğaltılmaktadır ve tek bir görüş değil, birden fazla kişinin görüşüne dayandırılarak gerçeğin üretimi açıklanmaktadır. Farklı filmler ve görüşlerin yer alması çalışmanın geniş bir yelpazede bilgiler içermesini sağlamaktadır.

Topçu (2019) ‘Hollywood Sinemasında “Rıza Üretimi” Eleştirisi Olarak John Carpenter Sineması’ adlı çalışmasında They Live filmi ve filmin afişleri göstergebilimsel açıdan incelenmektedir. Çalışmada rızanın üretimi ve medyadaki gerçeklik kavramları yer almaktadır. Makalemiz ile kavramsal açıdan benzer yönleri bulunmaktadır. Farklılık gösteren yönü ise filmin ideolojik açıdan ele alınmasının yanı sıra medyada rıza kavramının sermaye patronlarının kazancını arttırmaya yönelik bir politika izlediğidir. Çalışmamızda medyada tüketime yönelik oluşturulan bir algıdan bahsedilmemektedir. Rıza üretimi ve gerçeğin yeniden üretilmesi ideolojik açıdan ele alınmaktadır.

Çaycı (2016) ‘Medyada Gerçekliğin İnşası ve Toplumsal Denetim’ makalesinde gerçeğin yeniden inşası kavramını detaylı bir şekilde ele almaktadır. Bu çalışma makalemizde ele alınan medya ve gerçeğin üretimi kavramları ile paralellik göstermektedir. Çalışmamızdan ayrılan yönü ise açıklanan kavramlar medyada yer alan haberler ile örneklendirilmektedir lakin film örneği bulunmamaktadır. Kavramsal çerçeve ile bakıldığında çalışmamızla ele alınan konular örtüşmektedir.

Karakoç ve Mert (2013) ‘Sinemada Siyasal İktidar, İdeoloji ve Medya Üçgeni: Wag The Dog Filminin İncelenmesi’ çalışmasında ideolojik film çözümlemesi yapmaktadır. Çalışmada ele alınan film, makalemizde de yer almaktadır. Film ideolojik açıdan incelenmekte aynı zamanda film üzerinden medyanın insanları etkileme gücü anlatılmaktadır. Kısmen ideolojik anlamlar içeren filmlere de değinilmektedir. Çalışmamızdan farklı olan yönü ise tek bir film örneğinin olması ve sadece iktidarın ideolojisi kavramı üzerine yoğunlaşılmasıdır.

Uzdu (2017) tarafından yazılan “Truth” Filmi Örneğinde Medya Ve Siyaset İlişkisi’ adlı makalede film, medya ve siyaset ilişkisi tarafından incelenmektedir. Çalışmamız ile benzer yönü filmin konusunun medya olması ve manüplasyon, medya ve iktidar ilişkisini ele almış olmasıdır. Medyanın gücünün yanı sıra olumsuzluğa, yanlış yönlendirmeye ve bilgi kirliliğine yol açtığını ifade eden bir çalışma olmaktadır. Farklı olan yönü ise film, düz izleme yöntemi ile çözümlenmektedir. İdeolojik bir bakış açısı baskın değildir.

Karadağ (2019) ‘Post-Truth Kavramı Üzerinden Medya ve Siyaset İlişkisinin The Post, Spotlight Ve Truth Filmleri Çerçevesinde İncelenmesi’ adlı çalışmasında bahsi geçen filmlerin Post-Truth kavramı bağlamında incelemektedir. Makalede ele alınan The Post filmi çalışmamızda da mevcuttur. Aynı zamanda makalemizin ana konusu olmasa da Post-Truth kavramı genel hatlarıyla çalışmamızda yer almaktadır. Çalışmamızdan ayrılan yönü ise yeniden üretim kavramının hiç işlenmemiş olması, konuların paralellik göstermesine rağmen sadece Post-Truth kavramı üzerinde durulmuştur.

2010 yılında Kazaz ve Çoban tarafından yazılan “Televizyon Haberleri ve Egemen Söylemin Yeniden Üretimi Sürecinde İdeoloji İnşa Stratejilerinin Kullanımı” adlı makalede haberin devlet ve medya patronlarının ideolojilerine göre yazılması çalışılmaktadır. Yeniden üretim ve ideolojinin inşası kavramları televizyon haberleri üzerinden ele alınmaktadır, İzleyicilerde oluşturduğu gerçeklik duygusuyla, mevcut durumun sürekliliğini sağlamak için televizyon haberlerinin nasıl çerçvelendiği ve özellikle hangi ideoloji inşa stratejilerini kullandıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Makalede üzerinde çalışılan tanımlar çalışmamız ile aynıdır. Bu çalışmada filmler üzerinden örneklendirme yapılmamıştır, haberlerin yeniden üretimi araştırılmıştır. Bu yönü ile çalışmamızdan ayrılmaktadır.

5. ARAŞTIRMANIN METADOLOJİSİ

5.1. Araştırmanın Amacı

Çalışma hakikat ve medya bağlamına odaklanmakta, medya ile gerçekliğin dönüşümünü ele almaktadır. Medyanın güç kullanımını örtülü bir şekilde yapması yani rızaya uygun şekilde uygulamasının incelenmesi ve filmler üzerinden somut örnekler ortaya çıkarılmak istenmesidir. Medyada yapılan haberlerin yeniden üretimi ve sahte bilinç ile toplumun gerçeğinin değiştirilmesi günümüzde önem arz etmektedir. Çalışmada bahsedilen kavramlar açıklanarak filmler ile çözümlemesi yapılacaktır. Bu filmlerin seçilme nedeni ise çalışmayı oluşturan kavramları kullanarak medyanın bireyler üzerinde nasıl bir hegemonya kurduğunu göstermektir. Bu sayede elde edilen bulgular literatür açısından katkı sağlayacak ve yeni bir bakış açısı getirilmiş olacaktır. Bu araştırmanın amacı belirtilen 3 filmi ele alarak (1984, The Post, V For Vendetta) medya ve iktidarın ürettiği gerçekliğin ne gibi ideolojik anlamların ortaya çıktığını araştırmaktır.

5.2. Araştırmanın Önemi

Medya topluluklar arasında cereyan eden vaka ve olguları benzer biçimde aktarır denilmektedir. Kamuoyu oluşturmanın devamlılığının sağlanabilmesi için medya dördüncü güç olmaktadır. Düşüncelerin kitle iletişim araçları vasıtasıyla özgürce dolaşıma girdiği, birbiriyle yarış halinde olduğu alan olarak medya betimlenir. Medyadan halka iletilen haberler, mesajlar demokrasinin vazgeçilmezidir. Bilinen tanımlarının aksine medya hegemonik bir güç kaynağı olmaktadır. Toplum bu güç ile yönetilmekte ve düzen kurulmaktadır Çalışmada açıklanan medyada gerçeklik ve yeniden üretim kavramları günümüz medyasının yaslandığı önemli kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Haberlerde işlenen gündemin bilinçli oluşturulması ve ideolojik görüşlere göre şekillenmesi haberciliğin temel esaslarına dönüşmektedir. Günümüzde her an enformasyon akışı halinde olduğumuz bilinirse çalışmada konu edilen medyanın gerçeklik inşası konusu önem taşımaktadır. Devletin ideolojisine göre yapılan haberler ve oluşturulan gündemler nasıl toplumu yönetir ve istenilen düzen nasıl sağlanır bu gibi soruların cevapları aranmalıdır. Çalışma bu kavramların filmler üzerinden açıklanmasını ve literatüre katkı sağlaması açısından mühimdir. Çalışmanın sonucunda elde edilen bilgiler medya alanında literatürü geliştirecek ve diğer çalışmalara emsal niteliği taşıyacaktır.

5.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, saptanan problemlere güvenilir çözümler aramak amacı ile planlı ve sistemli olarak verilerin toplanması, çözümlenmesi, yorumlanarak değerlendirilmesi ve rapor edilme sürecidir. Araştırmanın yarısı doğru konu seçmekse, diğer yarısı da uygun yöntemler kullanılmaktadır (Seyidoğlu, 2003). Araştırmanın yöntemini ideolojik film çözümleme yöntemi oluşturmaktadır. İdeolojik film çözümlemesinin esası, ideolojinin yeniden üretim ile filmlerin yapısının belirlenmesidir. Filmlerin manası ideolojik çözümleme ile ortaya çıkmaktadır. Filmlerde, ideolojik çerçeve çeşitli motifler düzleminde ele alınmaktadır. Bireyleri kontrol altına almak amacıyla hazırlanan ve birçoğu da kurmaca üzerinden tasarlanan sahneler, egemen ideoloji, hegemonya, iktidar-medya, medya- mülkiyet ilişkisi, dramatik kurmacalarla halkın en hassas olan duyguları (din,

sağlık) hegemonya sağlama gibi konular üzerine yoğunlaşmaktadır. Araştırmada medya temalı filmlerden 3 tanesi seçilerek onlar üzerinden konu işlenecektir. Bunlar; 1984, The Post ve V For Vendetta filmleri olmaktadır. Medyada gerçeğin inşası bu bağlamda incelenmektedir. Araştırmanın verileri filmin ideolojik çözümlemesi yapılarak elde edilecektir.

5.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma varsayımı (hipotezi) bir bilimsel araştırmanın gerekçesi olup, çözülmesi gereken bir soruna ve nedene dayanmaktadır. Sorunun çözümüyle ulaşılan sonuçlara ilişkin beklentileri yansıtan ve test edilmesi gereken bir önermedir. O nedenle araştırma varsayımı sorunun çözümü amacıyla, başlangıçta ön yargı veya doğrulanması gereken bir önerme şeklinde kurulmakta ve araştırmaya kılavuzluk etmesi beklenmektedir (Daşdemir, 2016:46).

- 1984, The Post ve V for Vendetta filmlerinde medya ideolojik bir araç olarak toplumu ve bireyleri yönlendirme amacıyla karşımıza çıkmaktadır.
- Belirtilen filmlerde hakim ideoloji medyayı etkin bir araç olarak kullanmaktadır.
- Filmlerde medyanın yanlış bilincin oluşmasına zemin hazırladığı görülmektedir.
- Gerçekliğin inşası bağlamında çalışmada ele alınan filmlerin konusu gerçekliğin yeniden üretim ile ilişkilendirilebilir.
- Filmlerde konu edilen haberlerin yeniden üretimi bireylerin zihinlerini yönlendirmede bir araç olarak kullanılmaktadır.
- Filmlerde gerçekliğin medya aracılığı ile manipülasyon süreci görülmektedir.

5.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma evrenini medya ve yeniden üretim temalı filmler oluşturmaktadır. Bu filmler arasından ‘’amaçlı örneklem’’ (Patton, 2015: 265) yoluyla seçilen medya temalı filmler çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Amaçlı örneklem oluşturulurken, çalışmanın amacına en iyi hizmet edeceği düşünülen, en uygun birimler dikkate alınır. Amaçlı örneklemin evreni temsil etme kaygısı olmadığından bu tip örnekleme yönteminin kullanıldığı araştırmalarda, elde edilen sonuçlar evrene genellenmez yalnızca araştırmanın amacı ve çalışılan örneklem temelinde yorumlanır. Başka bir ifadeyle, örneklem sadece kendini temsil eder (Baştürk & Taştepe, 2013).

Bu çalışmada ise gerçekliğin yeniden üretimi ve inşası baz alınarak filmlerde medyanın bu kavramları nasıl yorumladığı ele alınmaktadır. Bunlar filmler; 1984, V for Vendetta ve The Post filmleri olmaktadır.

5.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

İyi bir araştırma yapabilmek için sınırlılıkların belirgin olması gerekmektedir. Yani konunun, çok fazla geniş veya araştırmayı anlamsız kılacak derecede dar olmaması gerekmektedir (Seyidoğlu, 2003). Araştırmanın sınırlılıklarını medya temalı filmlerden seçilen üç film oluşturmaktadır. The Post, V For Vendetta ve 1984 filmleri tematik olarak çalışmaya katkı sunmaktadır. Çalışmada üzerinde durulan kavramlar bu filmler bağlamında incelenmektedir.

6. BULGULAR ve TARTIŞMA

6.1. İdeolojik Çözümleme

İdeolojik film analizinin temel koşulu filmin kendi bağlamında ideolojinin yeniden üretim aracı olduğunu belirtmektir (Özden, 2004:166). Filmin ideolojik olarak analizi, filmdeki sosyal, ekonomik durumların açığa çıkarılmasıdır. Nitekim ideolojik çözümleme yapabilmek için filmi geniş bir perspektifle değerlendirmenin gerektiği söylenebilir.

Toplumsal dünyanın temsil edilişi politiktir ve bunun için seçilen temsil tarzları, dünyaya karşı farklı politik duruşları ifade eder. Her kamera konumu, her görüntü düzenlemesi, her montaj kararı ve anlatısal seçim, türlü çıkar ve arzular barındıran bir temsil stratejisiyle ilişkilidir. Sinemanın yalnızca ‘gerçekliği’ ortaya koyan ya da betimleyen hiçbir cephesi yoktur. Filmler fenomenal bir dünya inşa ederek izleyiciyi dünyayı belirli biçimlerde yaşantılayacak biçimde konumlar (Ryan & Kellner, 2010: 419). Böylelikle tezimizde konu edindiğimiz filmler, ideolojik çözümleme ile incelendiğinde alt unsurların ortaya çıktığı söylenebilir. İdeolojik çözümleme ile filmlerde verilmek istenen mesajlar net bir şekilde ifade edilmektedir.

İdeolojik film çözümlemesinde, filmde konu edilen gerçekliğin yeniden üretimi ortaya çıkmaktadır. Filme ideolojik bakış açısıyla yaklaşıldığında, kamera açısının, karakterlerin yansıtılma biçimleri ve olayın nasıl ele alındığı gibi unsurlar ideolojik temellere dayandırılarak açıklanmaktadır.

İdeolojik eleştiride filmler, hem kendi ideolojilerini üretirler aynı zamanda ideolojiyi bir aygıt olarak kullanmaktadırlar. İdeolojik film eleştirisinde sosyolojik, psikolojik ve sınıfsal farklar çerçevesinde oluşmaktadır. Ortaya çıkan sanat eseri bu bağlamda şekillenmekte ve ideolojik film incelemesi de bu sınırlar çerçevesinde kendi ideolojisini ortaya çıkarmak suretiyle ele alınmaktadır. (Özden, 2004:175). Bu bağlamda Zafer Özden’in Film Eleştirisi kitabında bahsedilen ideolojik eleştiri çerçevesinde, tezimizde konu edindiğimiz 1984, V For Vendetta ve The Post filmlerinin çözümlemesi yapılmaktadır.

6.2. 1984

6.2.1. Filmin Künyesi

Yönetmen

- Michael Radford

Senarist

George Orwell(Kitap) Michael Radford **Oyuncular**

John Hurt Richard Burton Cyril Cusack Suzanna Hamilton **Tür**

- Bilimkurgu

- **Yapım**

- 113dk. İngiltere, 1984

6.2.2. Filmin Olay Örgüsü

Film Okyanusya devletinde geçmektedir ve Okyanusya, Ingsoc hükümeti tarafından yönetilmektedir. Partinin lideri Büyük Birader'dir ve Büyük Bilader insanları sürekli olarak gözetim altında tutmaktadır. Evde, sokakta, iş yerinde ve daha birçok yerde tele ekranlar aracılığıyla insanlar gözetlenmektedirler. Büyük Bilader ve partisi aynı zamanda tarihi sürekli yeniden yazmaktadırlar. Yeniden üretilen haberler ile gerçekliği tekrar üretir ve topluma işler. Ülkedeki en büyük suç "düşünce suçu"dur. İnsanlar partinin ve liderin düşüncelerinin aksini düşünemez. Düşünce suçu işlemenin cezası ölümdür. Ülkede cinsiyet, cinsellik kavramları yoktur. Cinsellik suç olarak kabul edilmektedir. Ailenin yetiştireceği bireyler sağlıklı olarak görülmektedir ve bu sebepten ötürü yasaktır. Topluma göre doğru olan sadece parti ve lideridir ve sorgulamadan herkes sevmektedir. Gözetim çok fazladır ve her ortamda ortamı kontrol eden Tele Ekranlar vardır.

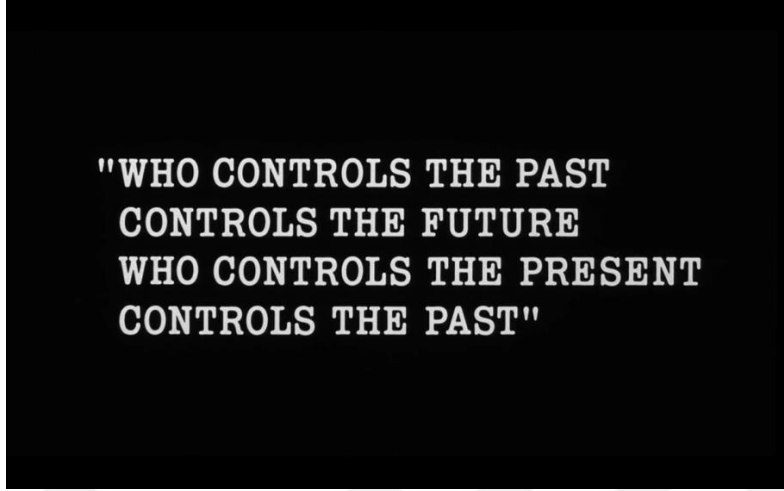
Başrol Winston Smith kendi halinde yaşayan, sisteme ayak uyduran bir karakter olarak yaşamaktadır. Fakat iç dünyası karışık ve sorgulayan bir yapıya sahiptir. Winston devlet çalışanıdır ve arşivdeki haberleri alıp günümüze uyarlamakla görevlidir. Tarihi yeniden yazmaktadır. Yeniden ürettiği haberlerin yanı sıra geçmiş de aynı anda silmektedir.

Winston Julia ile tanışır ve yaşadığı hayata başka bir pencereden bakmaya başlar. Julia'da Winston gibi sıradan, sisteme itaat eden biri gibi görünmektedir. Lakin zamanla onunda aslında düşünce yapısının çelişkili olduğu ve bulunduğu hayatı sorguladığı görülmektedir. Julia özgürlük arayışı içerisinde.

Winston ve Julia suç olduğunu bildikleri halde aşk yaşarlar. Gizlice buluşmaya başlamaktadırlar. Winston görüşmeler için oda kiralar. Görüşmeleri sıklaşır ve sonunda odada yakalanırlar. Düşünce polisi ikisini de tutuklar ve işkence edilmek üzere götürülürler. Sistem düşünce suçundan ve cinsel suçtan ikisine de işkence etmeye başlar. Winston çeşitli işkencelere maruz bırakılır fakat hala Büyük Biladeri ve partiyi sonsuz derecede sevdiğine inandıramaz. Sistem ona $2+2=5$ düşüncesini kabul edene kadar işkence eder. Sonunda 101 numaralı koğuşa götürülür bilinciyle oynanır ve işkencenin dozu artırılır. Böylelikle Winston sisteme tamamen teslim olur. Diğer suçlular gibi suçunu kabul eder ve onların arasına karışır.

Winston ve Julia tekrar karşılaşır lakin ikisi de işkenceler sonucu sisteme boyun eğmektedir. Birbirlerine karşı tedirgin davranmaktadırlar. Filmin son sahnesinde Julia gider, Winston arkasından bakar ve 'Seni Seviyorum' cümlesini aklından geçirebilir sadece.

6.2.3. 1984 Filminin İdeolojik Çözümlemesi

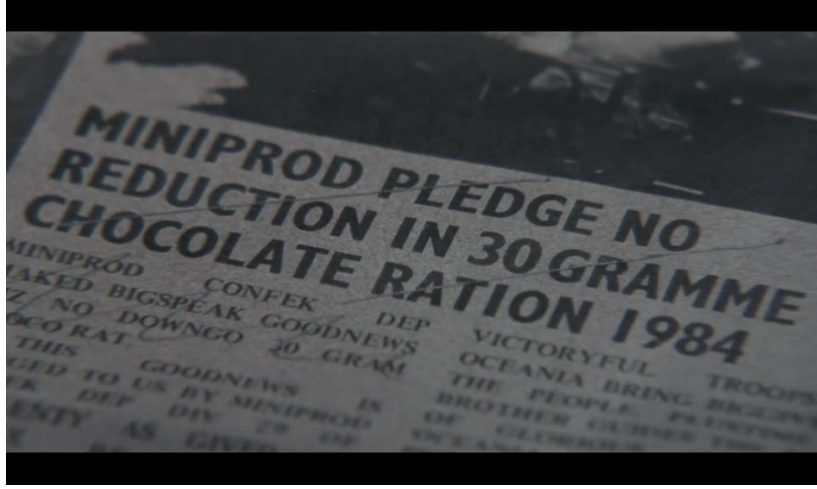
Foto 1: Filmin ana fikri.

Filmin ilk sahnesi ‘Geçmiş kontrol altına alan, geleceği kontrol altına alır. Bugünü kontrol altına alan, geçmişi kontrol altına alır’ cümlesi ile başlamaktadır. Filmin ana teması ilk andan itibaren belli olmaktadır. Sistemin işleyişi gerçeğin ve geleceğin yeniden üretimine bağlı olmaktadır.

Foto 2: Parti meydanında Büyük Birader için toplanan halk.

Meydanda toplanan halk Büyük Birader ve partisi için sevgilerini ve ekrandan gösterilen düşmanlara nefretlerini bağırarak için toplanırlar. İngsoc partisi bayrakları ve Tele-ekran'dan gösterilen Büyük Birader'in resmi her yerde bulunmaktadır. Büyük Bilader herkesi ekrandan görmektedir.

Foto 3: Haberin yeniden üretimi.

Winston “Miniprod Pledge’da 1984’te 30 gramlık çikolata indirimine gidilmeyecek” başlıklı haberin üzerini çizip yeniden derlediği görülmektedir. Haber şu şekilde değiştirilmektedir; “Referans tarihi 14, 2, 84... 3. sayfa 2. Satır şöyle olacak: Miniprod Pledge’da Nisan 1984’ten itibaren çikolata miktarı haftada 20 gramdan 25 grama çıkarılacaktır.” Filmin bu sahnesinde geçmişin yok edilip gerçekliğin yeniden üretildiği görülmektedir. Gramı azalan çikolata miktarının pozitif bir şekilde habere yansıtıldığı görülmektedir. Yellow Journalism kavramından hareketle, yapılan haber müjdeymiş gibi topluma lanse ettirilmektedir.

Foto 4: Wintson gizlice günlük yazarken.

Tele-ekran aracılığıyla her yerden gözetlenmelerine rağmen Winston görünmez bir yer bulup düşüncelerini günlüğüne yazmaktadır. Düşüncenin suç olduğunu bildiği halde kağıda dökmektedir. Gösterilen tele-ekranın büyük olması tüm hareketlerin izlendiği göstermektedir. Yayınlar yapılmadığı zaman ekranda Büyük Biraderin gözlerinin ön planda olduğu resim gösterilmektedir. Böylelikle DİA’lardan (Devletin İdeolojik Aygıtları) bir tanesi olan kitle iletişim araçlarının baskı gücü karşımıza çıkmaktadır.

Foto 5: Düşünce polisi.

Ülkede düşünmek suç sayılmaktadır. Düşünce polisi hiçbir eylem olmazsa bile kişileri denetleyip yakalamaktadır. Pencereden kontrol edip denetime devam etmektedir. Düşünce polisi DBA'ları (Devletin Baskı Aygıtları) temsil etmektedir.

Foto 6: Meydanda nefret söylemi anı

Bu sahnede savaş tutsakları meydandan geçirilerek halkın nefret etmesi istenmektedir. Savaşın seyrini televizyondan öğrenen halk, sorgulamadan nefret bilincine sahip olmaktadır. Yanlış bilinç topluma bu şekilde nüfuz etmektedir. Egemen güçler ideolojik görüşlerini toplumda yanlış bilinç oluşturarak sağlamaktadır.

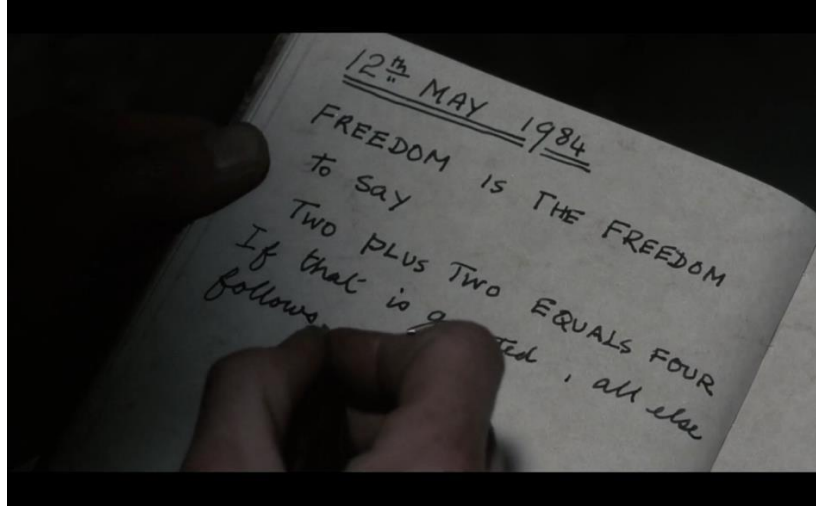
Foto 7: Proteryalara verilen eğitim sahnesi

Sahnede şu cümle geçmektedir: “Yetiştirilme tarzı aileye bırakıldığında düşünce suçu ortaya çıkmaktadır.” Verilen eğitimde aile kavramının yanlış bir düzen getireceği, partinin kuralları doğrultusunda yetişen bireylerin normal kişiler olacağı eğitimi verilmektedir. Ailenin oluşumu Öğrenimsel DİA aracılığıyla yeniden üretilmektedir.

Foto 8: Julia ve Winston gerçek yiyecekleri incelerken

Şeker, ekme, reçel ve kahve gibi gıdalarla ilk defa karşılaşan Wintson, kendilerinin bu gıdalara sahip olmamalarını rızaları ile olduğunu düşünmektedir. Egemen ideoloji tarafından rızanın imalatı başarılı bir şekilde topluma yerleştirilmektedir. Böylelikle yokluk, düşük yaşam standardı toplum tarafından normalleşmektedir.

Foto 9: Winston'un günlüğünden bir sayfa

“Özgürlük $2+2=4$ ettiğini söyleme özgürlüğüdür. Eğer bu verilirse diğer her şey gelir.” Winston bu düşüncesi ve günlüğüne yazdıklarıyla artık suç işlediğinin farkında olmaktadır. Partinin $2+2=5$ düşüncesini kabul etmemektedir. Partiye göre her suç düşünmekle başlamaktadır.

Foto 10: 101 numaralı hücreden çıkış

Yakalanıp çeşitli işkencelere maruz kalan Winston, son olarak 101 numaralı hücrede korkularıyla yüzleştirilerek sistemin düşünce yapısı dayatılır ve kabul ettirilir. Bilinci tamamen silinen Winston sıradan insana dönüştürülmektedir. 101 numaralı hücreden çıkan herkes Büyük Biladeri ve partisini yürekten seven birine dönüşmektedir. Sıradan alt sınıf hayatı yaşarlar ve hayatta hiçbir vasıfları bulunmamaktadır.

Foto 11: Winston'un Tele-Ekranda Dönen İtirafı

Winston sistemin dönüştürdüğü sıradan insan olarak hayatta kalmıştır. Tele-ekran aracılığıyla işlemediği suçlar söylenilip ekranlarda topluma izlettirilmektedir. Böylelikle DİA'lar aracılığıyla topluma uygulanan baskı gösterilmektedir.

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört filmi gerçekliğin yeniden üretimi ve inşası bağlamında incelendiğinde, filmde egemen güçler tarafından topluma uygulanan baskı net bir şekilde görülmektedir. Bireyler çalışırken, yürürken, yemek yerken, kısaca her yerde hoparlörler aracılığıyla sürekli dikte edici mesajlara maruz kalmaktadırlar. Filmin bir sahnesinde şu şekilde duyuru yapılmaktadır; “ İma etmek, yazıyı silmek ve inat etmek suç düşünmek anlamına gelmektedir.” Bireylerin düşünmesine fırsat vermeden zihinlerine yasaklar kazınmaktadır. Toplum bu şekilde taşkınlık yapamaz hale gelmektedir.

Bir diğer sahne de ise Winston'un arkadaşı ile olan sohbetinde şu sözler dikkat çekmektedir. “Sözcüklerin yok edilmesi güzel bir iş. Çeviriden direkt düşünceye ve otomatik tepkiye geçiliyor. Disipline ihtiyaç kalmadı.” Bu bağlamda, ülkede uygulanan ideolojik baskı, zihinlere yanlış bilinç olarak yerleşmektedir. Bireyler sorgulamadan direkt olarak kabul etmeye programlıdır.

Filmde genel olarak gerçeklik yeniden üretilmekte aynı zamanda tarih yok edilmektedir. Böylelikle geleceği istedikleri gibi inşa eden egemen güçler, toplumu da kendi ideolojilerine göre şekillendirmektedir. Üretilen haberlerin aslı olmadığı gibi aynı zamanda hayali gelişmeler üretilerek partiye olan bağlılık sürmesi sağlanmaktadır.

6.3. The Post

6.3.1. Filmin Künyesi

Yönetmen

Steven Spielberg

Yapımcı

Steven Spielberg

Kristie Macosko Krieger Amy Pascal **Oyuncular**

Meryl Streep Tom Hanks Sarah Paulson

Bob Odenkirk

Yapım

115dk. ABD, 2017

6.3.2. Filmin Olay Örgüsü

Vietnam Savaşı'nın gizli belgelerinin ele geçirilip *New York Times* gazetesi tarafından yayınlanmasıyla ABD başkanı ile basın arasında yaşanan gerilim konu edildiği bir film olmaktadır. ABD kazanamayacağı bir savaşa bilerek girmektedir. O dönemin savcısı McNamara durumu bildiği halde basına savaşı kazanacaklarına dair konuşma yapmaktadır. Olayın gerçek yüzünü bilen bir devlet memuru tarafından belgeler kopyalanıp basına sızdırılmaktadır.

Haber duyuran *Times* gazetesi gündemi bir anda değiştirip algıyı kendisine çekmektedir. Bunu karşılık olarak *Washington Post*'da bu sansasyonel gelişmeden kendine bir pay çıkarabilmek amacıyla arayışa girmektedir. Nitekim gösterilen çabanın sonunda gizli belgelerin hepsine ulaşılır ve bir gecede bu olayda haber çıkarmak için çalışmalara başlanmaktadır. Erişilen yasaklı belgeler ile haberi servis etmek isteyen editör Ben Bradlee ile gazete sahibi Key Graham fikir ayrılığı bulunmaktadır. Gazetenin fikri ve ticari amaçları ters düşmektedir. Key sonunda ticari amaçlarını bir tarafa bırakır ve haberi yayınlama kararı alırlar. Büyük ses uyandıran haberden dolayı *Washington Post* davalık olur. Davanın sonucunda haklı bulunan gazete olur.

Washington Post bu yaşananların sonucunda yerel gazete olmaktan çıkar ve *Times* gibi bilinirliği artan bir gazete haline gelir. Aynı zamanda halkın güvenini kazanan bir gazete de olmaktadır.

6.3.3. The Post Filminin İdeolojik Çözümlemesi

Foto 12: Bredlee ile muhabirin diyalogu.

- Gazeteci: Bu verdiğiniz görev yasal mı?
- Bredlee: Burada nasıl para kazanıyoruz sanıyorsun evlat.

Editör Bredlee gazeteciden Times'a gidip gizli bilgiler öğrenmesini istemektedir. Gazetecinin şaşırmasına gülümseyerek cevap veren Bredlee, aslında haber etiğinin olmadığını ve bunun normalleştiği izlenimini vermektedir. Yapılan haberler birileri tarafından istenildiği üzere yapılmaktadır ve bu yolda yapılan her şey normal karşılanmaktadır.

Foto 13: "Basılmaya değer tüm haberler."

New York Times binasının girişinde yer alan bu tabela, gazetenin yaptığı tüm haberlerinin nitelikli olduğu algısını uyandırmaktadır. Gazete kendi imajını kendisi oluşturmaktadır, böylelikle toplumda Times tarafından yapılan haberlerin doğru kabul edilebilmektedir. Kendi gerçekliklerini bu tür imajlar kullanarak kendileri üretmektedirler.

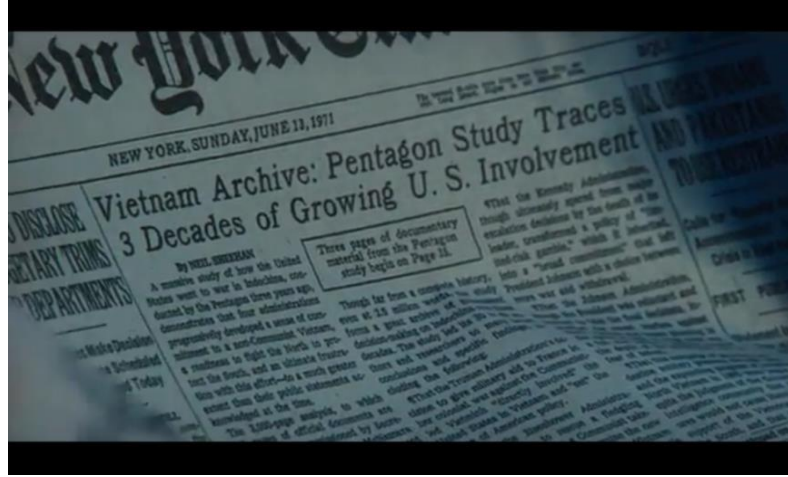

Foto 14: Vietnam Arşivi haberi.

Times tarafından yapılan haber büyük başlıkla ve gazetede en büyük yer kaplayan haber olarak basılmaktadır. Sansasyonel bir haber şeklinde servis edilmektedir. Nitekim tezimizde bahsettiğimiz Yellow Journalism kavramı ile örtüşmektedir. Bu bağlamda yapılan haberlerin başlığı, yeri gibi unsurlar da gazete ve okuyucu için önem arz etmektedir. Haberin önem derecesi ortaya konmaktadır.

Foto 15: Hükümet tarafından haberin yasaklanması.

ABD tarafından yapılan habere ve oluşabilecek diğer haberlere yasak gelmektedir. Devletin baskı mekanizması kendi belli eder ve yasalarla yaptırım uygulanmaya başlanmaktadır. Haberin televizyondan öğrenilmesi, DİA'lar aracılığıyla bir baskı olduğunu işaret etmektedir.

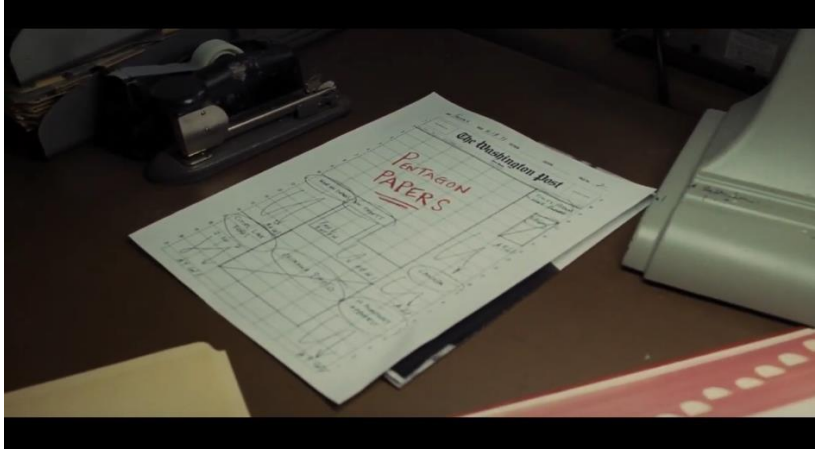
Foto 16: Gizli belgelere ulaşılır.

Savaşa dair gerçek belgelere ulaşılır ve ABD bu belgeleri gizleyerek savaşa girmek zorunda olduklarını topluma gstermiştir. Filmde geçen ‘‘ABD %70 duymamak için savaşa girmiştir’’ cümlesi, hkmetin yalan haberler ile toplumu manipüle ettiğini gstermektedir. Aynı zamanda Post-Truth yani gerçek ötesi haberler yapılarak halkın inanılması sağlanmıştır. Medya hkmetin gerçeğini yeniden üretim servis etmektedir. Lakin gerçeklik aslında yanılđıdan ibaret olmaktadır.

Foto 17: Gazetecilerin haberi yapma telaşı

Sansasyonel bir gelişme yaratacak haberi yazmak için tüm gazete çalışanları seferber olmaktadır. Gazetecilerin doğru haberi yazma amaçlarının yanı sıra tiraj kaygıları da görülmektedir. Gazetenin iyi bir yere gelmesi için yapılan haberin etkili olması önemlidir. Nitekim yanılđı olarak bilinen gerçekliğin yeniden üretilmesi de söz konusudur.

Foto 18: Haberin mizanpajı

Gazetenin mizanpajında görülen belirgin kısım Vietnam Savaşı ile ilgili olan haberdir. Nitekim bu sahne Yellow Journalism ile ifade edilebilir. Haberi önemli göstermek için gazetede her türlü yöntem kullanılmaktadır. Böylelikle haber henüz detaylı okunmadan önemli olduğu algısı yaratılmaktadır.

Foto 19: Dava kararının açıklandığı sahne.

Washington Post'un haklı bulunduğu ve tüm gazete çalışanlarının basın özgürlüğü sevinci yaşadığı sahnede şu cümle geçmektedir. "Basın yönetenlere değil, yönetilenlere hizmet eder." Egemen ideoloji tarafından 4. Güç olarak kullanılan medya, medya çalışanları için aslında topluma hizmet aracı olmaktadır. Gazete çalışanının bu sözler üzerine duygulandığı görülmektedir. Nitekim aynı zamanda ideolojik olarak da bir davanın kazanıldığını söylemek mümkündür.

The Post filmi, medya sahipleri ve medya çalışanları arasında yaşanan fikir ayrılıklarını aktaran bir film niteliği taşımaktadır. Nitekim egemen ideoloji yanlış bir bilinç oluşturmayı başarmıştır ve bunu medya aracılığıyla sağlamaktadır. Halk milli duygularından dolayı manipüle edilmektedir. Bir taraftan ideolojik amaçlar için kullanılan medya dururken diğer taraftan gazete çalışanları medyanın asli görevini yerine getirmek için uğraşmaktadır. Böylelikle medyanın güçlü yanı her iki taraf içinde bilinmektedir. Filmde basının yönetilenler için olduğu görülmektedir.

6.4. V For Vendetta

6.4.1. Filmin Künyesi

Yönetmen
James McTeigue
Senarist
Lana ve Lily Wachowski
Oyuncular Natalia Portman Hugo Weaving Stephen Rea
John Hurt
Yapım
132 Dakika, ABD - Almanya

6.4.2. Filmin Olay Örgüsü

Devletin ülkeyi ağır yönettiği bir dönemde Guy Fawkes maskesi ile ortaya çıkan V for Vendetta, bir televizyon çalışanı olan Evey'i yanına alarak Londra Ağır Ceza Mahkemesini patlatır. Bu patlama esnasında şehirdeki ses sistemlerinde Çaykovski'nin 1882'deki Üvertürü çalmaktadır. Olayın ardından hükümet televizyon kanalında toplumsal düzenin bozulmaması adına yayınlar yapmaktadır. Asılsız haberler üretilmektedir. V yapılan bu haberlerin ardından ortaya çıkar ve halka seslenir. Oluşan korku toplumuna cesaret verici bir konuşma yapar ve herkesi 5 Kasım'da parlamento binasında toplanmaya davet eder.

Evey'nin V'ye yardım etmesi sonucu, ikisi beraber hareket etmeye başlarlar. Evey'nin ailesinin de isyancı gruplar arasında yer aldığı ortaya çıkar. Zamanla halk V önderliğinde iktidara karşı çıkmaya başlar. Bu ayaklanma devletin baskıyı arttırmasına sebep olur.

5 Kasım günü geldiğinde halk parlamento binasının önünde toplanır. V, başkanı öldürür ve aynı zamanda kendisi de ağır yaralanmaktadır. Evey'nin kollarında ölen V'nin cesedi trenin vagonuna konur ve patlatılmak üzere çalıştırılır. Filmin son sahnesinde parlamento binası patlar ve yerle bir olur.

6.4.3. Filmin İdeolojik Çözümlemesi

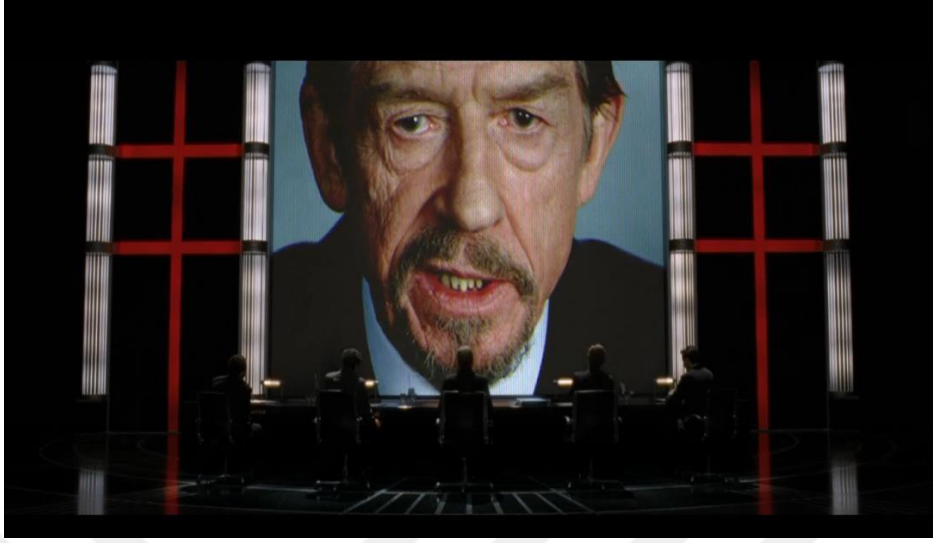

Foto 20: Başkanın patlama sonrası toplantısı.

‘**Başkan:** Brotero eski binaların tehlikesi hakkında konuşma yapsın. Geçmişin izlerini silmekten, dini öneminden söz etsin.’

Medya kullanılarak egemen ideoloji tarafından üretilen haberler toplumda yaşanan olayın etkisini azaltmak için tasarlanmaktadır. Gerçekliğin inşası ideolojik görüşler bağlamında şekillenmektedir.

Foto 21: ‘Başarılı Yıkım’ haberi.

Patlama medyada eski binaların yıkımı olarak verilmektedir. Haber verilirken şöyle bir cümle kurulmaktadır:

‘Bizim işimiz haber vermek, uydurmak değil. Resmi yayın organıyız.’

Bu cümleden de anlaşıldığı üzere haberin yeniden üretimi gerçekleştirilmektedir. DİA’lar kullanılarak gerçeklik yeniden üretilmiştir.

Foto 22: V'nin halka seslenişi.

V kanalı ele geçirip, halka tüm televizyon yayınlarında çektiği videoyu izletir. Toplumu harekete geçirecek bir konuşma yapar ve birlik olmak ister. Korku toplumundan ibaret olan halk, V'nin yaptığı konuşma ile cesaretlenmektedir. Medya 4. Güç olarak kullanılmaktadır.

Foto 23: Terörist'in etkisiz hale getirildiği haberi.

Hükümet halkın ayaklanmasını engellemek amacıyla yalan haber öne sürmektedir. V'nin öldürüldüğü haberi ile halk tekrardan korku girdabına sürüklenmek istenmektedir. Nitekim medya aracılığıyla gerçeklik manipüle edilmektedir.

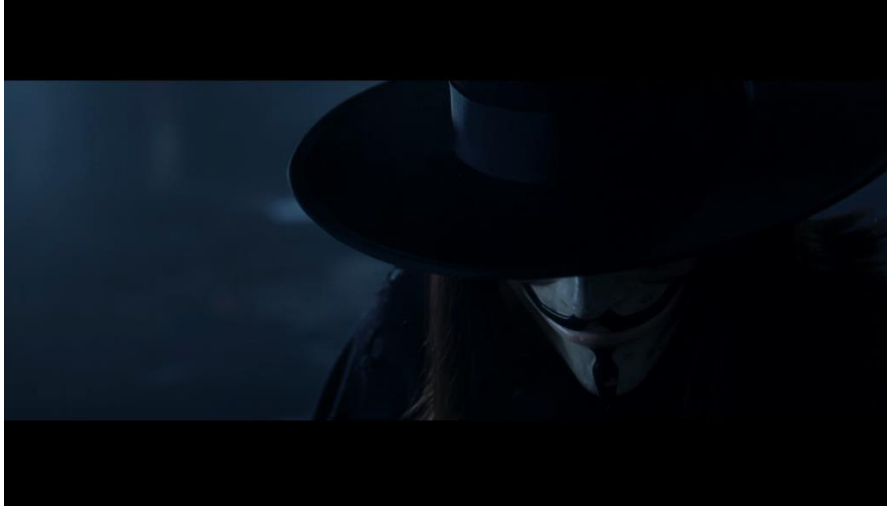
Foto 24: Luis Pothero'nun ölümü sahnesi.

V tarafından öldürülen Luis Pothero'nun ölümü sıradan bir ölüm sebebi ile kurgulaştırılarak medyaya servis edilir. Haberin yapılmasına gerekçe olarak halkın güveninin kaybedilmemesi öne sürülmektedir. Yapılan haberler halkı manipüle etmek amacıyla yazılır. Zira gerçeklik tekrar tekrar yeniden üretilir ve yanlış bilinç olarak ortaya çıktığı söylenebilir.

Foto 25: Acil durum toplantısı.

Başkan tarafından halkın devlete olan ihtiyacını hatırlatmak amacıyla sel, felaket, virüs gibi haberlerin üretilmesi emri verilmektedir. Sahte bilinç oluşturularak toplumun düzene uyması amaçlanmaktadır. Başkan aynı zamanda halktan V maskeli olan herkesin tutuklanacağı direktifini vermektedir. Medyanın yanı sıra Devletin Baskı Aygıtları (DBA)'da devreye girmektedir.

Foto 26: ‘‘Fikirlere Kurşun İşlemez’’

‘‘Beni öldürmeyi mi düşünüyordunuz? Bu pelerinin altında etten ve kemikten bir beden yok. Sadece bir fikir var. Ve fikirlere kurşun işlemez.’’ V yaptığı eylemlerin sonuna gelir ve ölür. Kim olduğu halk tarafından bilinmeyen V for Vendetta, taktığı maske ile bir fikrin, başkaldırının temsili olmaktadır.

Film baskının, korku egemenliğinin hüküm sürdüğü bir ülkenin cesaretli bir kişinin ortaya çıkmasıyla oluşan başkaldırını anlatmaktadır. V for Vendetta filminde medyanın toplum yönetiminde etken rol oynadığı görülmektedir. Gerçeklik yeniden üretilmekte ve hakikati yansıtmamaktadır. İktidarın yönetiminde olan medya baskı aygıtı yani ideolojik bir aygıt olarak kullanılmaktadır. Nitekim tezimizde ele alınan konular bağlamında değerlendirildiğinde, gerçekliğin yeniden üretimi ve medyanın ideolojik gücü görülmektedir.

7. SONUÇ

‘Çağımızdaki temel hastalığın adı: Gerçeğin üretimi ve yeniden üretimi denilen şeydir’ (Baudrillard,2011:44). Baudrillard’ın Simulakrlar ve Simülasyon kitabında söz ettiği gerçeklik kavramı çalışmamızın temel yağı taşlarından biridir. Nitekim çalışmamızda gerçekliğin üretimi ve yeniden inşasının medya kanalıyla nasıl ortaya çıktığı sorusunu benzer literatürler ile kıyaslayarak ele aldık. Çalışmamızda medya ve gerçekliğin üretimini konu edinen filmleri inceleyerek tezimizle ilişkili sahneleri ideolojik çözümleme yöntemini kullanarak değerlendirdik.

Çalışmanın evreninde bulunan 1984, The Post ve V for Vendetta filmleri, medyada gerçeğin inşası ve yeniden üretiminin konu edindiği filmler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda filmler; gerçeklik, gerçeğin yeniden üretimi, ideoloji, DİA (Devletin İdeolojik Aygıtları), yanlış bilinç, rızanın imalatı, manipülasyon, post-truth ve yellow journalism (sarı gazetecilik) kavramları çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmada kullanılan kavramlar birbiriyle ilişkili olup bir araya geldiğinde yeniden üretim kavramını desteklediği görülmektedir.

Medya 1984, The Post ve V for Vendetta filmlerinde görüldüğü üzere gerçeğini kapitalist temeller üzerinde yeniden üretmektedir. Hakikat ideolojik temeller çerçevesinde yeniden şekillenerek medya aracılığıyla topluma iletilmektedir. 1984 ve V for Vendetta filmlerinde haberler gerçeklik bağlamından uzak olup, egemen güçlerin ideolojisi doğrultusunda yeniden üretilmektedir. Nitekim incelenen filmlerde, toplumda yanlış bilinç medya ile oluşturulmaktadır. Zira Gezmen ve Gürkan (2016) tarafından yapılan çalışmaya göre V for Vendetta filminde iktidarın medyayı baskı aygıtı olarak kullandığı gösterilmektedir. Egemen ideolojinin direktifleri ile haberler yeniden üretilmekte ve toplum düzeninin bozulmaması sağlanmaktadır. Filmlerde de konu edildiği üzere egemen ideoloji medyayı etkili bir araç olarak görmektedir.

İncelediğimiz filmlerin sonucunda yeniden üretilen medya metinleri, halkın büyük çoğunluğu tarafından sorgulanmadan kabul edilmektedir. Zira bireylerin düşünmesinin engellenmesi ve sorgulamaması rızanın imalatı ile açıklanabilir. Topçu (2019) çalışmasında rızanın üretimi ve gerçeklik hususunda, medya patronlarının kendi çıkarlarını gözeterek ürettikleri haberler halkın lehine gibi üretilip bireylerin sorgulamadan kabul etmesini sağlamaktadır. Medya gerçeğini üretirken aynı zamanda rızanın üretimini de yapmakta ve sahte bir bilinci ortaya çıkarmaktadır. 1984, V for Vendetta ve The Post filminde de haberlerin değiştirildiği sahneleri görmek mümkündür.

Gerçekliğin inşası bağlamında çalışmada ele alınan filmlerin konusu gerçekliğin yeniden üretim ile ilişkilendirilebilir. Çalışmamızla benzer özellikler gösteren Karakoç ve Mert (2013) tarafından yapılan çalışmada, iktidarın ürettiği gerçekliğin medya vasıtasıyla karşılık bulduğu görülmektedir. Medya gündemi değiştirebilir, gerçekliği iktidarın istediği doğrultuda topluma kabul ettirebilir. Nitekim çalışmamızda da görüldüğü gibi, incelenmiş olan filmlerde medya gerçeğin yeniden üretimi ve inşasını iktidarın ideolojisine göre oluşturmaktadır. Nitekim The Post filminde görüldüğü üzere tiraj kaygısından ötürü oluşturulan haberlerin yazılma biçimi ve basımı Yellow Journalism kavramı ile örtüşmektedir.

Filmlerde konu edilen haberlerin bireylerin zihinlerini yönlendirmede etkili olduğu söylenebilir. Egemen ideolojinin fikirleri doğrultusunda medya, topluma yön vermektedir. 1984 ve V for Vendetta filmlerinde de görüldüğü üzere yanlış bilincin oluşumu, manipülasyon, rızanın imalatı, DİA’lar ve ideolojik çoğu düşünce medya tarafından yeniden üretilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. W. (2009). *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*. (M. Tüzel, E. Gen, & N. Ülner, Çev.) İstanbul: İletişim.
- Althusser, L. (2002). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (Çev. Yusuf Alp & Mahmut Özışık), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Althusser, L. (2006). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (Çev. Alp Tümertekin), İthaki Yayınları, İstanbul.
- Arık, E. (2021). Yanlış Bilinç Olarak İdeoloji ve Medyada Yeniden Üretimi. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 11(11:1), 199–215.
- Aydoğan, D. (2019). Hakikat Yitimi Koşullarında Sanat Ve Sinema: Simülasyon, Post-Truth Ve Gerçekçilik, Kurgu, Prof. Dr. Alâeddin Asna Anısına Yeni Zamanlar ve Halkla İlişkiler Sempozyumu Özel Sayısı, 79-98. Baskı, İmge Yayınları, İstanbul.
- Baştürk, S., ve Taştepe, M. (2013). Evren ve Ömeklem. S. Baştürk (Ed.) *Araştırma Yöntemleri* (129- 159), Vize Yayıncılık, Ankara.
- Baudrillard, J. (2011). *Simülakrlar ve Simülasyon*, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Bernays, E. (1947). The Engineering of Consent. *Annals of The American Academy of Political and Social Science*, 250, 113-120.
- Budak, E. (2016). 6-7 Ekim Olayları'nın Yazılı Basında Sunumu, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Cantrell, L. (1976). The Mind Managers - A Review, *Canadian Journal of Communication*, 3(3). Ceyhan, A. İ. (2019). Dijital İletişim Çağında Siyasetin Dijitalleşmesi Üzerine Bir İnceleme: Post-Cibaroğlu, M. (2019). Post-Truth in Social Media . *Arşiv Dünyası*, 6 (2), 87-99. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ad/issue/51364/643758>.
- Comolli, J.L., Narboni, J. (1994). *Sinema/İdeoloji/Eleştiri*, Görüntü Dergisi, Sayı: 2, Boğaziçi Matbaası, İstanbul.
- Coşgun, M. (2021). Post-Truth: Hegemonya'nın Yeni İdeolojik Aygıtı. *Akademik Hassasiyetler*, 8 (15), 67-82. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/akademik-hassasiyetler/issue/61981/821165>
- Çakmak, F. (2019). Medyada Dezenformasyon Sorunsalı Ve Manipülasyonun Gücü: İdeoloji Ve Söylem Açısından Seçim Haberlerinin Siyasal İletişimdeki Rolü, *Selçuk İletişim*, 12 (2), 1127-1154.
- Çamur, M. ve Zinderen, İ. E. (2021). Yeni Medya ve İdeoloji: Netflix Yapımı Dizilere Althusser'ci Bir Yaklaşım. *İNİF E- Dergi*, 6(1), 465-484.
- Çaycı, B. (2016). Medyada Gerçekliğin İnşası ve Toplumsal Denetim, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: 25.
- Çetin, E. (2016). Gündelik Hayatın Tanziminde Medya ve Manpüle Edilmiş Gerçeklik Algısı, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 10(20).
- Çoban, S. (2011). Hegemonya Aracı Ve İdeolojik Aygıt Olarak Medya, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Radyo Tv Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Daşdemir, İ. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara. Eagleton, T. (2011). *İdeoloji*, (Çev. Muttalip Özcan), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, İ. (2014). *Medya Teori ve Araştırmaları*, ERK Yayınları, Ankara.
- Fiske, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*, (Çev. Süleyman İrvan), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Gezmen, B. & Gürkan H. (2016). V For Vendetta Üzerinden İdeolojik Bir Okuma, *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemlik Dergisi*, Cilt:24, Sayı: 2.
- Güler, M. (2018). Bir Manipülasyon Aracı Olarak Rızanın İmalatı, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5): 75-101.
- Gürses, F. (2015). *NWSA-Humanities*, 4C0194, 10, (2), 69-87.
- Herman, E. S.: Chomsky, N. (1988). *Manufacturing Consent*, New York: Pantheon Books. Kahraman,

- Kaplan, R. (2008). Yellow Journalism, W. Donsbach (Dü.) içinde, *The International Encyclopedia of Communication*, University of California, (Cilt XI, s. 5369-5371).
- Karadağ, Ç. (2019). Post-Truth Kavramı Üzerinden Medya Ve Siyaset İlişkisinin The Post, Spotlight Ve Truth Filmleri Çerçevesinde İncelenmesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo, Televizyon Ve Sinema Anabilim Dalı, Yeni Medya İletişim Ve Habercilik Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Karakoç & Mert. (2016). Sinemada Siyasal İktidar, İdeoloji ve Medya Üçgeni: Wag The Dog Filminin İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi.
- Karapınar, A. (2017). Gerçeklik ve Hiper Gerçeklik: Baudrillard ve G. Debord Anlatılarından Hareketle Hakikatin Yeniden İnşası. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10(53).
- Kazancı, M. (2002). Althusser, İdeoloji ve İletişimin Dayanılmaz Ağırlığı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57(01), 55–87.
- Kazaz, M. & Çoban, M. (2013). Televizyon Haberleri Ve Egemen Söylemin Yeniden Üretimi Sürecinde İdeoloji İnşa Stratejilerinin Kullanımı, *Selçuk İletişim Dergisi*, Cilt:6, Sayı:2.
- Khan, M. (2016). Today News is Tomorrow's History: Impact of Yellow Journalism, Tabloids and Papparazzi on the future of Journalism and future history of Pakistan. *Journal of Mass Communication*.
- Kocabay-Şener, N. (2017). Haberlerde Gerçeğin Yeniden Üretilmesi: Batı Medyasında Doğu İmgesi, *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 2(1), 1-7.
- Koç, A, K. (2018). Gerçeklik, Dil, Medya ve Manipülasyon, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56).
- Mardin, Ş. (1997). İdeoloji, *Toplu Eserleri – 3, İletişim Yayınları*, İstanbul.
- Marx, K. (2003). Kapital, Kapitalist Üretim Eleştirel Bir Tahlili, I. Cilt, (Çev. Alattin Bilgi), Eriş Yayınları.
- Marx, K. ve Engels, F. (2013). Alman İdeolojisi, (Çev: Tonguç Ok ve Olcay Geridönmez), Evrensel Basım Yayınları, İstanbul.
- McIntyre, L. (2018). Post-Truth, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- McLellan, D. (2005). İdeoloji, (Çev: Barış Yıldırım), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Mermer Üzümlü, A. (2020). Rıza Üretiminden Karşı Propagandaya: Sinemada Milliyetçilik
- Özcan, M. (2018). “Öznenin Ölümü: Post-Truth Çağında Güvenlik ve Türkiye”, İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İnsamer).
- Özden, Z. (2004). Film Eleştirisi: Film Eleştirisinde Temel Yaklaşımlar ve Tür Filmi Eleştirisi, 2.
- Özer, Z. E. (2017). Nietzsche ve Aristoteles'te “Hakikat” Meselesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 57(2).
- Öztekin, A, Öztekin, H. (2020). İktidarın Meşruiyeti ve Rıza Üretimi: Masallardan ve Mitlerden Kitle İletişimine Toplumsal Bilincin İnşası, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16 (30), 2911-2940.
- Patton, M.Q. (2015). *Qualitative Research and Evaluation and Methods- Integrating Theory and Practice* (4th ed.). Thousand Oaks, CA. Sage Publications.
- Platon, (2010). Devlet, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul.
- Ryan, M.; Kellner, D. (2010). Politik Kamera Çağdaş Hollywood Sinemasının İdeolojisi ve Politikası, (Çev. Elif Özsayar), İkinci Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Sarioğlu, E. (2020). Yalan Haber, “Post-Truth” Kavramı ve Medya Üçlemesi: Geçmişten Günümüze Gündem Belirleyen Örnekler, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9 (1) , 377- 397.
- Seyidoğlu, H. (2003). Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, Güzem Can Yayınları, İstanbul.
- Simin, K, A. (2021). “Gerçeğin” Peşinde: Dil, Kültür, Medya ve İnsan Üzerinden Gerçekliğin Sosyal İnşasına Dair Eleştirel Bir Değerlendirme, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi.
- Soygüder, Ş . (2013). Bir Dil Olarak "Sarı" Rengin Anlamı Ve "Sarı Basın" Neden "Sarı"?. *Humanities Sciences*, 8 (2), 184-206.
- Söylemleri ve Halkla İlişkiler, Selçuk İletişim Dergisi, 13(2).

- Subasi, E. (2021). Louis Althusser: İdeoloji, Devlet Aygıtları ve Eleştirisi, *Alternatif Politika*, 13(1), 288-317.
- Şentürk, B. (2016). Marksist Kurama Bir Katkı: Lukacs'ın İdeoloji Kavramsallaştırması, *Kilikya Felsefe Dergisi* 2. ss. 39-51.
- T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Radyo, Televizyon ve Sinema Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans tezi, İstanbul.
- Topçu, Ç. (2019). Hollywood Sinemasında “Rıza Üretimi” Eleştirisi Olarak John Carpenter Sineması, *Truth Ve Dijital Siyasetin Sahte Haber Ekseninde Analizi*, *Kurgu*, 27(4), 1-17.
- Türk, M. S. (2014). Medyanın Gerçeklik İnşası ve Gerçeklik Algısı, *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset Ve Kültür Dergisi*, 5(28), 9-32.
- Uzdu, H. (2017). “Truth” Filmi Örneğinde Medya Ve Siyaset İlişkisi, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:15, Sayı:4.
- Y. (2018). Hakikati Keşfetmenin Yolu Olarak Yöntemli Düşünme, *FLSF Felsefe Ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(26), 79-93.
- Yaylagül, L. (2016). *Kitle İletişim Kuramları*, Dipnot Yayınları, Ankara.
- Yılmaz, M.B. (2013). Küreselleşme Sürecinde Haberde Manipülasyon Örnek Olay: ABD-İrak Savaşı, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(5).
- Yurdigül, Y. & Yıldırım, A. (2021). Gerçeklik algısına bir müdahale aracı olarak sentetik medya teknolojileri. *İletişim ve Diplomasi*, 5, 105-121.
- Yurdigül, Y. (2011). Kurgusal Gerçeklik Bağlamında Haber Ve Gerçeklik İlişkisi, *Atatürk İletişim Dergisi*, (1), 13-24. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauni_iletisim/issue/2762/36916 <https://sozluk.gov.tr/> / 10.09.2021: 16.18